

Hanna Mäki

KAVALLUKSET PÄIJÄT-HÄMEESSÄ

Kavallusten piirteet ja rikoslain soveltaminen
Päijät-Hämeen käräjäoikeudessa

Opinnäytetyö

Liiketalouden koulutusohjelma

Syyskuu 2016

KYAMK
University of Applied Sciences

Tekijä	Tutkinto	Aika
Hanna Mäki	Tradenomi	Syyskuu 2016
Opinnäytetyön nimi		
Kavallukset Päijät-Hämeessä – kavallusten piirteet ja rikoslain soveltaminen Päijät-Hämeen käräjäoikeudessa		59 sivua 4 liitesivua
Toimeksiantaja		
Päijät-Hämeen käräjäoikeus		
Ohjaaja		
Lehtori Päivi Ollila		
Tiivistelmä		
<p>Opinnäytetyön aiheena ovat kavallukset Päijät-Hämeessä, kavallusten piirteet ja rikoslain soveltaminen Päijät-Hämeen käräjäoikeudessa. Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia, minkä tyyppisiä kavallukset Päijät-Hämeessä ovat ja kuinka rikoslakia on sovellettu kavallustuomioissa. Lisäksi tavoitteena on selvittää, millaisia haasteita käräjätuomarit kohtaavat kavallusrikoksia tuomitessaan.</p> <p>Lähteinä opinnäytetyössä käytetään rikoslakia valmistelutöineen, kavallusrikoksia käsittelevää oikeuskirjallisuutta ja artikkeleja sekä oikeuskäytäntöä eri oikeusasteilta. Opinnäytetyö on monimenetelmätutkimus, yhdistäen sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista tiedonkeruuta ja analysointia. Tiedonkeruumenetelminä hyödynnetään kirjallisia dokumentteja sekä puolistrukturoituja teemahaastatteluja.</p> <p>Opinnäytetyössä perehdytään kavallusrikosten sääntelyn historiaan, painottuen kuitenkin lainsäädännön nykytilaan ja kavallusrikostyyppisiin oikeuskäytännön valossa. Tutkimusosa työssä painottuu Päijät-Hämeen käräjäoikeuden vuosien 2013–2015 välillä antamaan 52 kavallustuomioon ja kavallusten tyyppi- ja piirteiden selvittämiseen sekä käräjätuomareiden kavallustuomioissa kohtaamien haasteiden kartoittamiseen.</p> <p>Tutkimuksen tuloksena ilmeni, että Päijät-Hämeessä tehdyt kavallukset ovat todella monimuotoisia. Kavallukset vaihtelevat suuresti niin tekotavoiltaan, tekosuhteiltaan kuin kavallussummiltaan, minkä vuoksi kavallukset ovat usein perusr rikoksia haasteellisempia tuomita. Kavallustapausten vähäisyys tuomioistuimissa asettaa myös haasteita käräjätuomareille. Tekotyypiltään kavallukset ovat suurelta osin esine kavalluksia, joissa yleisimmät tekotavat ovat kavallukset kassavaroista tai tilinkäyttöoikeuteen perustuen. Tyypillisimmillään kavallukseen syyllistyy Päijät-Hämeessä 60–80-luvulla syntynyt työntekijä ja anastuksen kohteena ovat työnantajan varat.</p>		
Asiasanat		
kavallus, omaisuusrikos, tahallisuus, kavallusmuodot		

Author	Degree	Time
Hanna Mäki	Bachelor of Business Administration	September 2016
Thesis Title		
Cases of embezzlement in Päijät-Häme: Characteristics of embezzlement and applying penal code in Päijät-Häme District Court		59 pages 4 pages of appendices
Commissioned by		
Päijät-Häme District Court		
Supervisor		
Päivi Ollila, Senior Lecturer		
Abstract		
<p>The thesis discusses cases of embezzlement in Päijät-Häme, characteristics of embezzlement and applying the penal code in the District Court of Päijät-Häme. The aim is to study what types of embezzlement happened in Päijät-Häme and how the penal code was applied in the court judgements. Furthermore, the aim is to clarify what kind of challenges the judges meet when condemning for embezzlement.</p> <p>As sources for this thesis were used the penal code with its preparatory works, law literature and articles as well as legal practice of various court instances. The thesis is a mixed methods study, involving both qualitative and quantitative data. The used data is collected from written documents and semi-structured theme interviews.</p> <p>The thesis deals with the history of regulation of embezzlement, concentrating primarily on the present state of legislation and the types of embezzlement in the light of the legal practice. The practical part concentrates on the 52 sentences for embezzlement passed by Päijät-Häme district court in the years 2013-2015, clarifying the characteristics of embezzlement and surveying the challenges met by the judges.</p> <p>As a result the study found out that cases of embezzlement vary greatly both in methods of performing the crime and the misappropriated sums. The judges process less than one embezzlement case per year, which also sets challenges to the judges. The most frequent forms of embezzlement are cash embezzlement and misappropriation enabled by the right to access the account. In Päijät-Häme in the majority of cases an employee embezzles the employer's funds.</p>		
Keywords		
embezzlement, crime against property, premeditation, forms of embezzlement		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
1.1	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusmenetelmät	7
1.2	Keskeiset käsitteet.....	8
2	LAINSÄÄDÄNNÖN HISTORIAA KAVALLUSRIKOKSISSA.....	9
2.1	Rikoslaki 39/1889	10
2.2	Vuoden 1946 lakimuutos	11
2.3	Vuoden 1972 lakimuutos	12
3	LAINSÄÄDÄNNÖN NYKYTILA.....	14
3.1	Yleiset periaatteet.....	14
3.2	Kavallus	16
3.3	Törkeä kavallus.....	17
3.4	Lievä kavallus	19
4	KAVALLUSRIKOSTYYPEISTÄ OIKEUSKÄYTÄNNÖN VALOSSA.....	20
4.1	Esinekavallukset.....	20
4.2	Saatavan kavallukset.....	23
4.3	Löytötavaran kavallukset	24
4.4	Seuraamuksista	26
5	KAVALLUSTUOMIOT PÄIJÄT-HÄMEEN KÄRÄJÄOIKEUDESSA 2013–2015	27
5.1	Kavallusten tekoasteet.....	33
5.1.1	Perusmuotoiset kavallukset.....	33
5.1.2	Törkeät kavallukset	35
5.1.3	Lievät kavallukset.....	39
5.2	Kavallusrikostyypit	40
5.2.1	Esinekavallukset	40
5.2.2	Saatavan kavallukset	43
5.2.3	Löytötavaran kavallukset.....	45
5.3	Seuraamuksista	46
6	KAVALLUSTAPAUSTEN HAASTEET KÄRÄJÄTUOMARIEN NÄKÖKULMASTA	49
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA OMAA POHDINTAA KAVALLUKSISTA.....	52

LÄHTEET.....	55
KUVALUETTELO	59

LIITTEET

Liite 1. Kavallusrikosten määrät Suomessa ja Päijät-Hämeessä 2009–2014

Liite 2. Kavallusrikosseuraamukset Suomessa (tuomittuja/kpl) 2009–2014

Liite 3. Kavallusrikosseuraamusten sakko/vankeusmäärät Suomessa keskimäärin 2009–2014

Liite 4. Päijät-Hämeen käräjäoikeuden kavallusrikostuomiot 2013–2015

LYHENTEET

HE Hallituksen esitys

HO Hovioikeus

KO Käräjäoikeus

KKO Korkein oikeus

RL Rikoslaki

1 JOHDANTO

Kavallusrikosten valinta opinnäytetyön aiheekseni muodostui melko suuresti prosessioikeuden opintojen tuloksena. Osana opintoja kävin seuraamassa erään törkeän kavalluksen käsittelyä Päijät-Hämeen käräjäoikeudessa. Aloinkin pohtia, kuinka mielenkiintoista olisi selvittää, minkä tyyppisiä kavallusrikokset yleensä ottaen Päijät-Hämeessä ovat. Aihetta tutkiessani huomasin myös, että kavalluksista on melko vähän tutkimuksia saatavilla, joten aihe vähäisen aiemman tutkimuksen suhteenkin on mielenkiintoinen tutkia.

Kavallusrikosten lainsäädäntöä on viimeksi uudistettu vuonna 1990. Onkin mielenkiintoista selvittää, millaisia haasteita käräjätuomarit kohtaavat esimerkiksi tunnusmerkistöjen täyttymisessä nykypäivän kavalluksissa. Kavallusrikosten tekoasteet ja etenkin tekotavat kuitenkin vaihtelevat, joten käräjätuomarin tehtävä saattaa olla melko haasteellinen kavallustuomioissa. Kavallusrikosten tyyppi- ja piirteiden selvittäminen on myös hyödyllinen keino esimerkiksi yrityksille tiedostaa, millaisissa tilanteissa kavalluksia on yrityksiltä tehty.

Määrällisesti kavallusrikoksia ei tehdä massiivisesti, ja määrä on myös pysynyt melko samalla tasolla viimeisen kymmenen vuoden ajan. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin tutkimuksen (2015a, 119–121, 133) mukaan kavallusrikokset ovat tyypillisesti kaupunkimaisten paikkakuntien rikoksia. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla kavallusrikoksia tehdään yli kaksinkertaisesti muihin kaupunkeihin verraten.

Valtakunnallisesti kavalluksia tulee poliisin tietoon vuosittain keskimäärin 2942 kappaletta ja törkeitä kavalluksia 332 kappaletta. Tuomittuja kavalluksista taas on keskimääräisesti 317 kappaletta ja törkeästä tuomittuja 129 kappaletta. Siten perusmuotoisista ja lievista kavalluksista etenee tuomioistuimeen vain 11 %, kun taas törkeämuotoisista 39 %. (Tilastokeskus 2015a; Tilastokeskus 2015b; Liite1.) Lievien kavallusten osalta on kuitenkin huomattava, että osa tapauksista ei etene tuomioistuimeen asti koska tapausten käsittely rangaistusmääräysmenettelyn kautta on mahdollista maksimirangaistuksen ollessa sakkorangaistus (Laki rangaistusmääräysmenettelystä 1. §).

Päijät-Hämeessä tehdyt kavallukset noudattavat valtakunnallista linjaa. Päijät-Hämeessä kavalluksia ja lieviä kavalluksia on tullut poliisin tietoon keskiarvoi-

sesti 109 kappaletta ja törkeämuotoisia 13 kappaletta vuosittain. Tuomioistui-
meen poliisiin tietoon tulleista kavalluksista on edennyt Päijät-Hämeessä lie-
vissä ja perusmuotoisissa tapauksissa 13 % ja törkeissä tapauksissa 36 %.
(Tilastokeskus 2015a; Tilastokeskus 2015b; Liite 1.)

Kavallukset ovat yksi yleisimmistä väärinkäytösmuodoista organisaatioissa
(Koivu, Ranta-Aho & Vuotio 2008, 47). Kavallukset liittyvät myös läheisesti
luottamusaseman hyödyntämiseen tai väärinkäyttöön, minkä vuoksi kavallus-
tapaukset kiinnostavat mediaa ja suurta yleisöä myös melko suuressa määrin
suhteessa kavallusten määrään. Esimerkiksi Päijät-Hämeen käräjäoikeuden
antamista kavallustuomioista lähes joka neljännessä on uutisoitu paikallisessa
sanomalehdessä (Etelä-Suomen Sanomat 2015).

1.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, minkä tyyppisiä kavallusrikokset Päi-
jät-Hämeessä ovat ja kuinka rikoslakia on kavallustuomioissa sovellettu Päijät-
Hämeen käräjäoikeudessa. Lisäksi tavoitteena on selvittää, millaisia haasteita
käräjätuomarit kohtaavat kavallusrikoksia tuomitessaan. Tutkimus toteutetaan
Päijät-Hämeen käräjäoikeuden näkökulmasta tutkimalla käräjäoikeuden rat-
kaisuja ja rikoslain soveltamista kavallusasioissa sekä haastattelemalla kärä-
jäoikeuden tuomareita. Tutkimuksen tarkoituksena on antaa tietoa kavallusten
sisällöstä, tyyppiirteistä sekä haasteista kavallustuomioissa.

Lähestymistapana työssä on monimenetelmätutkimus, yhdistäen sekä kvalita-
tiivista että kvantitatiivista tiedonkeruuta ja analysointia. Pääosin tutkimus on
kvalitatiivinen, sillä tutkimuksella pyritään ymmärtämään ja tulkitsemaan tutkit-
tavaa ilmiötä. Kuitenkin kavallustapauksista pyritään löytämään tietynlaisia
tyyppiirteitä ja yleistyksiä, jolloin kvantitatiivinen tutkimusote on perustelta-
vissa. Kananen (2014, 18) määrittelee laadullisen tutkimuksen tavoitteiksi tut-
kittavan ilmiön kuvaamisen, ymmärtämisen ja tulkitsemisen. Laadullinen tutki-
mus pyrkii siis ilmiön ymmärtämiseen, kun taas määrällisen tutkimuksen pyrki-
myksenä on yleistäminen. Kvantitatiivinen tutkimus edellyttää ilmiön muuttu-
jien tuntemista ja perustuu pitkälti muuttujien mittaamiseen sekä muuttujien
esiintymisen määrälliseen laskemiseen ja vertailuun. (Kananen 2011, 12–13;
Kananen 2014, 26.)

Tutkimustyössä hyödynnetään kavallustapausten osalta tiedonkeruussa kirjallisia dokumentteja eli kavallustuomioita. Tutkittavat Päijät-Hämeen käräjäoikeuden kavallustuomiot on rajattu vuosiin 2013–2015. Kirjallisten dokumenttien lisäksi aineistoa kerätään puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilla, haastattelemalla kahta Päijät-Hämeen käräjäoikeuden käräjätuomaria. Haastattelujen tarkoituksena on selvittää, millaisia haasteita tuomarit kohtaavat ratkaistessaan kavallustapauksia. Lisäksi tarkoituksena on selvittää, onko kavallusten sääntely käräjätuomareiden mielestä ajantasainen ja kuinka sääntelyä sovelletaan kavallustapauksissa.

Lähdeaineisto opinnäytetyössä koostuu rikoslaista ja rikoslain valmistelutöistä sekä rikoslakia käsittelevästä oikeuskirjallisuudesta, -artikkeleista ja oikeuskäytännöstä. Erityisesti lähdeaineisto perustuu lain ohella omaisuus- ja talousrikoksia käsittelevään kirjallisuuteen sekä Päijät-Hämeen käräjäoikeuden ratkaisuihin kavallusasioissa. Tilastollisen tiedon saamisessa työssä hyödynnetään Tilastokeskuksen rikos- sekä tuomiotilastoja.

1.2 Keskeiset käsitteet

Olenaisin käsite tässä työssä on **kavallus** ja sen eri tekotavat: **esinekavallus**, **löytötavaran kavallus** ja **saatavan kavallus**. Rikoslain (28. luku 4. §) mukaan kavallus määritellään hallussaan olevien varojen tai muun irtaimen omaisuuden anastamiseksi (esinekavallus). Lisäksi kavallus voi olla löytötavaran tai erehdyksen kautta haltuun saadun omaisuuden anastamista (löytötavaran kavallus) tai toimeksiannon tai muun sellaisen perusteella haltuun saatujen varojen tilitysvelvollisuuden täyttämättä jättämistä (saatavan kavallus). (Frände, Matikkala, Tapani, Tolvanen, Viljanen & Wahlberg 2010, 371.)

Kavalluksessa oleellista on, että varat tai omaisuus ovat olleet kavallukseen syyllistyneen hallinnassa jo ennen kavallusta. Kyseessä ei siis ole varkaus, jossa olennaista on anastaminen toisen hallusta (Rikoslaki 28. luku 1. §). Kavalluksen perusmuodon lisäksi rikoslaki tunnistaa myös törkeämuotoisen sekä lievän kavalluksen. Näiden lisäksi myös kavalluksen yritys on esinekavalluksessa määritelty rangaistavaksi sekä perusmuotoisessa että törkeässä kavalluksessa. (Rikoslaki 28. luku 4–6. §.)

Muita työn kannalta keskeisiä käsitteitä ovat **anastus**, **hallinta** ja **tahallisuus**. Hallituksen esityksen (66/1988, 35) mukaan anastamisella tarkoitetaan toisen omistaman irtaimen omaisuuden oikeudetonta ottamista, luovuttamista, pitämistä tai hyväksikäyttöä. Lisäksi edellytyksenä on, että edellä kuvatut teot tehdään tarkoituksena saada omaisuus itsensä tai jonkun toisen omistusoikeutta vastaavaan omistukseen. Fränden ym. (2010, 371) mukaan anastaminen esiin suhteen voidaan määrittellä omistajana esiintymisenä eli ryhtymisenä oikeudettomasti lailliselle omistajalle kuuluviin toimenpiteisiin.

Hallinnan käsitteen määrittely on haasteellista, sillä hallinnan sisältö ja ilmeneminen vaihtelee riippuen hallinnan kohteesta ja perusteesta. Hallinta kuitenkin tarkoittaa tosiasiallista valtasuhdetta esineeseen tai omaisuuteen sekä oikeutta hallinnan kohteeseen. Tosiasiallinen valtasuhde ei siis edellytä kuitenkaan varsinaista fyysistä hallintaa. (Saarnilehto, Annola, Hemmo, Karhu, Kartio, Tammi-Salminen, Tolonen, Tuomisto & Viljanen 2012, 785, 787; Tepora 2008, 57–58.)

Tahallisuus määritellään rikoslaisissa (3. luku 6. §) seuraavasti: *Tekijä on aiheuttanut tunnusmerkistön mukaisen seurauksen tahallaan, jos hän on tarkoittanut aiheuttaa seurauksen taikka pitänyt seurauksen aiheutumista varmana tai varsin todennäköisenä*. Tahallisuus kavalluksissa on olosuhdetahallisuutta, jota rikoslaki ei suoraan määrittele. Rikoslain 4. luvun 1. § rajaa, ettei teko ole tahallinen, jos tekijä ei tunnista rikoksen tunnusmerkistöä. Kuitenkaan tahallisuuden puuttuminen ei poista tekijän tuottamuksellista vastuuta. Oleellista kavalluksen tahallisuuden määrittelylle onkin, että tekijä on tietoinen anastetun omaisuuden kuulumisesta jollekulle muulle kuin tekijälle itselleen. (Lappi-Sepälä, Hakamies, Koskinen, Majanen, Melander, Nuotio, Nuutila, Ojala & Rautio 2009, 726; Melander 2010, 111–112; Frände ym. 2010, 374.)

2 LAINSÄÄDÄNNÖN HISTORIAA KAVALLUSRIKOKSISSA

Kavallus itsenäisenä rikosnimikkeenä on ilmaantunut lainsäädäntöömme melko myöhään, ja vielä vuoden 1734 laissa kavallusta ja varkautta ei ole selvästi eroteltu. Kavallus onkin siis sisältynyt varkausrikosten sääntelyyn. Pesänkavallus sen sijaan oli oma rikoksensa jo vuoden 1734 laissa. Pesänkaval-

luksella tuolloin tarkoitettiin yhteisesti omistetun omaisuuden kavaltamista, esimerkiksi puolisolta kavaltamista, yhtiömiehen yhtiöltä kavaltamista tai sitä, että kotona asuva lapsi kavalsi vanhemmiltaan. Muutoin kavalluksista rankaistiin varkauksina. (Frände ym. 2010, 367–368; Laine 2005, 16.)

2.1 Rikoslaki 39/1889

Vuoden 1889 rikoslaissa kavallus ja varkaus eroteltiin jo selkeämmin toisistaan ja lain valmistelutöissä komiteanmietinnössä 1875:9 (397. §, 398. §) esitettiin kavallusrikosten tyypittely esinekavallukseen sekä niin sanottuun saatavan kavallukseen. (Frände ym. 2010, 369). Lopullisessa säädöstekstissä muoto kuitenkin koski lähinnä esinekavallusta (1. §) ja löytötavaran kavallusta (2. §). Kavallukset sijoitettiin rikoslaissa lain 29. lukuun otsikolla Kavaltaminen.

RL 29. luku 1. §. Jos joku, ilman laillista oikeutta, anastaa vierasta, hänen huostassaan olevaa irtainta tavaraa; rangaistakoon kavaltamisesta sakolla taikka vankeudella korkeintaan yhdeksi vuodeksi.

Jos tavara oli rikoksentekijän huostaan uskottu lukittuna, taikka sinetillä tai muuten suljettuna, taikka jos se oli kapinasta, viholliselta, tulipalosta, vedenhädästä, haaksirikosta tahi muusta sellaisesta vaarasta pelastettua, taikka jos asianhaarat muuten ovat erittäin raskauttavat; olkoon rangaistus vankeutta vähintään kaksi kuukautta ja enintään kolme vuotta taikka kuritushuonetta korkeintaan kolme vuotta.

2. §. Joka tapaa tahi löytää taikka muun sellaisen sattuman kautta saa haltuunsa jotakin, eikä sitä kuulututa niin, kuin laissa on säädetty, rangaistakoon enintään kahden sadan markan sakolla.

Jos hän salaa löydön tahi löytökalan, kun omistaja tahi muu oikeutettu itsensä ilmoittaa, taikka jos hän sen muulla tavoin anastaa, ilman laillista oikeutta; rangaistakoon sakolla taikka vankeudella korkeintaan yhdeksi vuodeksi.

Kaikissa näissä tapauksissa menetettäköön löytäjäiset ja laillinen osuus löytökalusta.

Luvun 1. §:n 1–2. momenteista on huomattavissa jaottelu perusmuotoiseen ja törkeämpään tekotapaan. Jaottelu on nähtävissä myös tekojen rangaistuseuraamuksissa. Lisäksi huomioitavaa on löytötavaran kavalluksen käsittely lievempänä rikoksena.

Pesänkavalluksesta säädettiin rikoslain 30. luvussa, lähes samanmuotoisena kuin vuoden 1734 laissa. Tarkennuksia tuli ainoastaan kasvattilasten ja kuolinpesän osakkaiden asemaan tekijöinä. (Frände ym. 2010, 369.)

RL 30. luku 1. §. Jos aviopuolisot kavaltavat jotakin toisiltansa, taikka lapset vanhemmiltansa, taikka kasvatit kasvatusvanhemmiltansa, taikka kuolinpesän osakkaat tahi muut yhteisen pesän tai yhtiön osamiehet pesästä tai yhtiöstä; rangaistakoon syyllinen pesänkavaltamisesta sakolla. Jos asianhaarat ovat erittäin raskauttavat; olkoon rangaistus vankeutta korkeintaan yksi vuosi.

2 §. Pesänkavaltamisesta älköön virallinen syyttäjä tehkö syytettä, ellei asianomistaja ole ilmoittanut rikosta syytteeseen pantavaksi.

2.2 Vuoden 1946 lakimuutos

Kavallusrikosten sääntelyä muutettiin lakimuutoksella 15.7.1946 (456/1946). Säädosmuutokset kuitenkin keskittyivät lähinnä rangaistusasteikon muutoksiin. Muutoin säädösteksti säilyi samanlaisena kuin vuoden 1889 laissa.

RL 29.luku 1. § Jos joku, ilman laillista oikeutta, anastaa vierasta, hänen huostassaan olevaa irtainta tavaraa, rangaistakoon kavaltamisesta sakolla taikka vankeudella korkeintaan kahdeksi vuodeksi.

Jos tavara oli rikoksentekijän huostaan uskottu lukittuna, taikka sinetillä tai muuten suljettuna, taikka jos se oli kapinasta, viholliselta, tulipalosta, vedenhädästä, haaksirikosta tahi muusta sellaisesta vaarasta pelastettua, taikka jos asianhaarat muuten ovat

erittäin raskauttavat, olkoon rangaistun vankeutta vähintään kaksi kuukautta taikka kuritushuonetta enintään neljä vuotta

Perusmuotoisen kavalluksen maksimirangaistus määriteltiin kahdeksi vuodeksi aikaisemman yhden vuoden sijaan. Seuraamuksia korotettiin myös erittäin raskauttavien asianhaarojen vallitessa tehdystä kavalluksesta aiemman kahden vuoden maksimirangaistuksen sijaan neljään vuoteen. Muutoksella pyrittiin yhtenäistämään varkauden ja kavallusten rangaistuksia. (HE 74/1945, 2; Frände ym. 369.)

2.3 Vuoden 1972 lakimuutos

Vuonna 1972 (498/1972) kavallusrikosten sääntelyä muutettiin olennaisesti tekemällä muutoksia 29. luvun ensimmäiseen pykälään sekä lisäämällä uusi 1a. §. Muutoksilla pyrittiin yhtenäistämään kavallusten, petosten ja varkauksien rangaistusasteikkoja. Samassa yhteydessä luvun nimeksi muutettiin rikosnimikkeiden yhtenäistämistä tavoitellen Kavallus aiemman Kavaltamisen sijaan. (HE 23/1972, 5, 9.)

RL 29. luku 1. § Joka anastaa hallussaan olevaa toisen irtainta omaisuutta, on tuomittava kavalluksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Laki on sama, jos joku, perittyään tai saatuaan muulla sellaisella tavalla haltuunsa varoja, joiden arvo hänen on toiselle tilittävä, hankkiakseen itselleen taloudellista etua, oikeudettomasti käyttää sanottuja tai niiden sijaan tulleita varoja, ja siten vaarantaa tilitysvelvollisuutensa täyttämättä jättämisen.

1a. §.

Jos kavaltaminen tapahtuu käyttäen hyväksi sitä varten valmistettua virheellistä kirjanpitoa tai rikosentekijän vastuullista asemaa taikka jos se kohdistuu erittäin arvokkaaseen omaisuuteen tai suureen määrään varoja, ja kavaltamista on edellä mainituissa tai muissa tapauksissa, huomioon ottaen rikokseen johtaneet ja siitä

ilmenevät seikat kokonaisuudessaan, pidettävä törkeänä, on rikoksentekijä tuomittava törkeästä kavalluksesta kuritushuoneeseen enintään neljäksi vuodeksi tai vankeuteen vähintään kuudeksi kuukaudeksi.

Luvun ensimmäisessä pykälässä oleellinen muutos oli toiseen momenttiin lisätty maininta varoista ja tilitysvelvollisuuden vaarantamisesta. Muutoksen taustalla olivatkin vaikeudet tunnusmerkistön täyttymisessä kavalluksen kohteena ollessa varoja eli rahaa tai muita paljousesineitä. Koska varojen omistuksen siirtyminen siviilioikeudellisesti katsottiin tapahtuvan vasta varojen sekoituessa haltuunsaajan varoihin, oli aiemmin varojen kavalluksesta pystytty tuomitsemaan ainoastaan varojen erilläänpitovelvoitteen alaisia. Tilitysvelvollisuuden täyttämättä jättämisen vaarantamisen lisäämisellä pyrittiin laajentamaan kavallussäännöstön soveltumista, myös tilanteisiin, joissa varojen haltuunsaaja tietäen maksukyvyttömyytensä käyttäisi varat ja vaarantaisi näin ollen tilitysvelvollisuutensa. (HE 23/1972, 10–12.)

Luvun 1a. § sisälsi törkeää kavallusta koskevan säännöksen, joka aiemmin oli suppeammin määritelty 1. § 2. momentissa. Tunnusmerkistö törkeälle kavallukselle määriteltiin vastaamaan törkeästä varkaudesta säädettyä. Törkeyden arvioinnissa oleellista oli rikoksentekijän vastuullinen asema ja siten erityisen luottamuksen nauttiminen. Lisäksi törkeäksi kavalluksen teki se, jos kavallus kohdistui erityisen arvokkaaseen omaisuuteen tai kavallus oli toteutettu virheellistä kirjanpitoa käyttäen. Säädöstekstiä ei kuitenkaan haluttu tehdä yksityiskohtaiseksi, vaan tuomioistuimien tapauskohtaiselle kokonaisarvostelulle haluttiin jättää mahdollisuus. (HE 23/1972, 12.)

Lievästä kavalluksesta ei lukuun erillistä mainintaa tullut, sillä hallituksen esityksen mukaan sitä ei nähty tarpeellisena. Käytännössä kuitenkin tuomitseminen kavalluksesta lieventävät seikat huomioiden oli mahdollista. Muutos rikoslain 3. luvun 5. §:ään antoi tuomioistuimille luvan tuomita lievissä tapauksissa säädettyä vähimmäisrangaistusta lyhemmän rangaistuksen, kuritushuonerangaistuksen sijaan vankeutta tai vapausrangaistuksen sijaan sakkoa. (HE 23/1972, 5, 12.)

RL 3. luku 5. § Jos rangaistussäännöksessä on säädetty vapausrangaistukselle erityinen vähimmäisaika, tuomioistuin saa, ellei

yleinen etu muuta vaadi, erityisistä syistä, jotka on mainittava tuomiossa, tuomita vähimmäisaikaa lyhyempään rangaistukseen. Milloin rikoksesta on säädetty vain vapausrangaistusta määräajaksi, tuomioistuin saa mainituin edellytyksin tuomita kuritushuoneen sijasta vankeuteen tai vapausrangaistuksen sijasta sakkoon.

3 LAINSÄÄDÄNNÖN NYKYTILA

Kavallusrikosten, kuten muidenkin omaisuusrikosten, kriminalisointi voidaan pohjata perustuslain takaamiin yksilön oikeuksiin. Perustuslain (2. luku, 15. §) mukaisesti *jokaisen omaisuus on turvattu*. Siten kavallus rikkoo lähtökohtaisesti jo perustuslain takaamaa omaisuuden suojaa.

Rikoslain kokonaisuudistuksessa 24.8.1990/769 kavallukset yhdistettiin samaan lukuun (28. luku) varkauksien ja luvattoman käytön kanssa. Uudistuksessa tehtiin muutoksia myös kavallusrikosten säännöksiin, joskaan muutokset eivät olleet suuria (Frände ym 2010, 367). Suurin muutos kavallusrikosten sääntelyssä rakenteellisesti oli, että löytötavaran kavallus sisällytettiin esinekavalluksen ja saatavan kavalluksen kanssa samaan pykälään ja pesänkavalluksen erillisyys poistettiin. Siten kaikkia kavallustyyppejä koskee nykyisin sama rangaistusasteikko. (Frände ym. 2010, 370.)

3.1 Yleiset periaatteet

Kavalluksesta rangaistaan ainoastaan tahallisena, sillä yleisenä periaatteena rikoksen syntymiselle on tahallisuus. Rikoslain 3. luvun 6. §:n mukaan tahallisuus edellyttää, että tekijä on aiheuttanut seurauksen tahallaan tai voinut edellyttää seurauksen aiheutumista varmana, varsin todennäköisenä tai seuraukseen liittyvänä. Kavalluksissa tahallisuus näkyy perusolettamana siitä, että tekijä tietää tai hänen olisi tullut tietää oikeudettomaan toimeen ryhtyessään omaisuuden kuuluvan jollekulle muulle kuin tekijälle itselleen. Jotta omaisuuden anastus rangaistaisiin kavalluksena varkauden sijaan, on omaisuuden täytynyt olla tekijän hallinnassa jo ennen tekoa. (Lappi-Seppälä ym. 2009, 722, 726; Laine 2005, 16–17.)

Kavalluksiin ja varkauksiin liittyvien tulkintaongelmien välttämiseksi on rikoslain 28. luvun 13 §:ssä säädetty erikseen omaisuuden yhteisomistuksesta ja tilivaroista. Lisäksi pykälän mukaan kavallukseksi tai varkaudeksi katsotaan myös tilanteet, joissa kyseessä on sähkön tai lämmön anastamiseen liittyvät tilanteet. (Frände ym. 2010, 371.)

RL 28. luku 13. § Tämän luvun säännöksiä sovelletaan myös, kun teko kohdistuu yhteiseen omaisuuteen, johon tekijällä on osuus.

Mitä 1–6 §:ssä on irtaimesta omaisuudesta säädetty, sovelletaan myös sähköön tai lämpöön, joka on saatettu taloudellisesti hyväksi käytettävään muotoon.

Tämän luvun 4–6 §:n säännöksiä sovellettaessa pidetään tekijän hallussa olevina myös toisen tilillä olevia varoja, jos tekijällä on oikeus siirtää tai nostaa niitä.

Kavallusten syyteoikeudesta säädetään rikoslain 28. luvun 15. §:ssä:

RL 28. luku 15. § Syyttäjä ei saa nostaa syytettä 3, 6–9, 9 c eikä 10–12 §:ssä tarkoitetuista rikoksista, ellei asianomistaja ilmoita rikosta syytteeseen pantavaksi taikka ellei erittäin tärkeä yleinen etu vaadi syytteen nostamista.

Mitä 1 momentissa on säädetty, koskee myös 1, 4 ja 9 a §:ssä tarkoitettuja rikoksia, jos

1) rikoksentekijä asuu yhteistaloudessa asianomistajan kanssa ja rikoksen kohteena on tässä yhteistaloudessa oleva omaisuus,

2) rikoksen kohteena on rikoksentekijän puolison, sisaruksen tai suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa olevan sukulaisen omaisuus tai

3) rikoksentekijä on kuolinpesän osakas ja rikoksen kohteena on pesän omaisuus.

Lainkohdan mukaisesti syyttäjä ei voi siis syytettä lievistä kavalluksesta nostaa, ellei asianomistaja tai erittäin tärkeä yleinen etu niin vaadi. Myös perusmuotoista kavallusta koskevat samat vaatimukset, kun teossa toteutuu yksikin

pykälän toisessa momentissa mainituista perusteista. Törkeä kavallus sen sijaan on aina virallisen syytteen alainen rikos, eikä edellytystä asianomistajan tai yleisen edun vaatimuksesta sovelleta. (Frände 2010, 383.)

3.2 Kavallus

Perusmuotoisesta kavalluksesta säädetään rikoslain 28. luvun 4. §:ssä. Uudistuksen myötä rangaistus perusmuotoisesta kavalluksesta aleni kahdesta vuodesta 1,5 vuoteen. Pykälän ensimmäinen momentti keskittyy esinekavallukseen:

RL 28. luku 4. § Joka anastaa hallussaan olevia varoja tai muuta irtainta omaisuutta, on tuomittava kavalluksesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi kuudeksi kuukaudeksi.

Esinekavallukselle olennaista siis on, että kavallus kohdistuu varoihin tai muihin irtaimeen omaisuuteen. Varoiksi luetaan fyysisen rahan lisäksi myös tilisaldoista ilmeneviä saamisoikeuksia. Anastustarkoitus ilmenee henkilön päättäessä pitää omanaan toisen omaisuutta ja esimerkiksi yrittäessä myydä sitä. Anastaminen ilmenee siis teossa, kun anastuksen kohteen hallinta on pysyvää ja voidaan ulkoisesti katsoa vastaavan omistusoikeutta. Anastustarkoitusta tulee siis arvioida suhteessa myös teon ulkoiseen ilmenemiseen sekä näennäiseen omistaja-asemaan. Mikäli anastustarkoitusta ei ilmene, on kyseessä kavalluksen sijaan luvaton käyttö. (HE 66/88, 35, 40; Laine 2005, 22–23.)

Rikoslain 28. luvun 4. §:n toinen momentti rajaa mukaan myös löytötavaran kavalluksen, joka aiemmin oli rikoslaissa omana pykälänään:

Kavalluksesta tuomitaan myös se, joka anastaa löytämiään tai erehdyksen kautta haltuunsa saamiaan varoja tai muuta irtainta omaisuutta.

Löytötavaran kavalluksen sisällyttämistä toiseen momenttiin perusteltiin teko-
tapojen paheksuttavuuden rinnastamisella. Löytötavaran kavallus haluttiinkin saada kavallusten törkeysporrastukseen mukaan ja rangaistusasteikoltaan

esine- ja saatavan kavallusta vastaavaksi. Teko on kuitenkin moitittavuudeltaan vähäisempi esinekavallukseen tai saatavan kavallukseen nähden, mikä tulisi huomioida rangaistuksen mittaamisessa. (HE 66/88, 40–41.)

Kolmas momentti keskittyy saatavan kavalluksiin ja vastaa sisällöltään olennaisesti aiemmin esitettyä tilitysvelvollisuuden täyttämättä jättämistä. (HE 66/88, 41).

Kavalluksesta tuomitaan niin ikään se, joka saatuaan toimeksianton perusteella tai muulla sellaisella tavalla haltuunsa varoja, joiden arvo hänen on tilitettävä toiselle, oikeudettomasti käyttämällä sanottuja tai niiden tilalle tulleita varoja taikka muulla sellaisella tavalla aiheuttaa tilitysvelvollisuuden täyttämättä jäämisen joko sovittuna tai muuten edellyttynä aikana.

Momentin mukaisesti saatavan kavalluksena voidaan pitää toisen henkilön varojen oikeudetonta käyttöä, kun tilitysvelvollisuus on olemassa, vaikka varat siviilioikeudellisesti olisivatkin tekijän varoja hänen omiin varoihinsa liittymisen jälkeen. Mikäli tekijällä on varojen erilläänpitovelvoite, tapahtuu kavallus jo siinä vaiheessa, kun varat yhdistyvät tekijän omiin varoihin. (HE 66/88, 41).

Kavalluksen yrityksestä säädetään pykälän 4. momentissa:

Edellä 1 momentissa tarkoitetun anastamisen yritys on rangaistava.

Kavalluksen yrityksessä on huomionarvoista, että yritys on rangaistavaa ainoastaan 1. momentissa kuvatussa esinekavalluksessa. Löytötavaran kavalluksessa tai saatavan kavalluksessa yritys ei siis ole rangaistavaa. Lain valmistelutöiden mukaan tarvetta toisen ja kolmannen momentin rangaistavuudelle ei ole ollut. (HE 66/88, 41).

3.3 Törkeä kavallus

Rikoslain uudistuksen yhteydessä myös törkeä kavallus eriteltiin omaksi rikosnimikkeeksi ja vähimmäisrangaistus törkeästä tekemuodosta aleni kuudesta

neljään kuukauteen. Kavalluksen törkeästä tekomuodosta säädetään rikoslain 28. luvun 5. pykälässä.

RL 28. luku 5. § Jos kavalluksessa

1) kohteena on erittäin arvokas omaisuus tai suuri määrä varoja,

2) aiheutetaan rikoksen uhrille tämän olot huomioon ottaen erityisen tuntuva vahinkoa tai

3) rikoksentekijä käyttää hyväkseen erityisen vastuullista asemaansa

ja kavallus on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava törkeästä kavalluksesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Törkeän tekemuodon muodostavat ankaroittamisperusteet haluttiin luetella uudistuksessa tyhjentävästi. Ankaroittamisperusteen olemassaolo ei yksinään kuitenkaan tee kavalluksesta törkeää, vaan kavalluksen on myös kokonaisuutena arvostellen oltava törkeä. (HE 66/88, 37, 43.)

Ensimmäisen momentin *erittäin arvokkaalla omaisuudella* tarkoitetaan erityistä arvokkuutta joko yleisen käsityksen mukaan tai rikoksentekijän tiedossa olevan erityisen syyn johdosta. Hallituksen esityksen (66/88, 37) mukaan rahamääräisesti arvon tulisi olla vähintään 10 000–15 000 markkaa eli euromääräiseksi nykyrahaksi (ostovoima) muunnettuna noin 2600–3900 euroa (Tilastokeskus 2015c). Käytännössä kavalluksen katsominen törkeäksi vaatii nykyisin huomattavasi suurempaa summaa, kuin mitä lain esitöissä esitetään. Esimerkiksi Helsingin hovioikeuden ratkaisukäytännöstä ilmenee, että erittäin arvokkaana omaisuutena kavalluksissa on pidetty noin 9000–15000 euron omaisuutta (Helsingin HO R 15/482).

Tuntuvan vahingon aiheuttamista ei aiemmin törkeän kavalluksen ankaroittamisperusteena ollut. Kohta haluttiin kuitenkin lisätä, sillä haluttiin mahdollistaa ankarampi suhtautuminen tekoon, jossa kavalletun omaisuuden arvo ei välttämättä ole suuri, mutta aiheuttaa omistajalle huomattavaa vahinkoa. Siksi ankaroittamisperustetta pohdittaessa on otettava huomioon uhrin yksilölliset olosuhteet. (HE 66/88, 37, 42.) Uhrin yksilöllisten olosuhteiden voidaan käsittää

sisältävän uhrin varallisuuden lisäksi myös muut elinolosuhteet. Lisäksi tekijän on tullut olla tietoinen uhrin vallitsevista olosuhteista. (Frände ym. 2010, 380.)

Aiemmin ankaroittamisperusteena ollut vastuullinen asema haluttiin tarkentaa uudistuksessa erityisen vastuulliseksi asemaksi. Erityisen vastuullinen asema kavalluksissa katsotaan olevan henkilöllä, jonka tehtäväksi on annettu pitää huolta toiselle kuuluvasta omaisuudesta. Esimerkkinä lain valmistelutöissä mainitaan muun muassa liikelaitosten johtoasemassa olevat, asianajajat, edunvalvojat sekä pankkien vastuuhenkilöt. (HE 66/88, 42–43.)

Huomattavaa on, että ankaroittamisperusteista poistettiin kokonaan virheellisen kirjanpidon käyttäminen kavalluksessa. Kavallusta ei siis voi pelkästään virheellisen kirjanpidon hyödyntämisen vuoksi pitää törkeänä, sillä se ei vielä osoita teon erityistä paheksuttavuutta. Hallituksen esityksen (HE 66/88, 42) mukaan virheellisestä kirjanpidosta voitaisiin kuitenkin rangaista erikseen kirjanpitorikoksena tai kavalluksen yhteydessä tehtynä, soveltaen rikosten yhtymisen sääntöjä.

Törkeän kavalluksen yrityksestä säädetään 5. §:n 4. momentissa:

Yritykseen on vastaavasti sovellettava, mitä 4 §:ssä on yrityksestä säädetty.

Yritys on siis myös törkeässä kavalluksessa määritelty rangaistavaksi, kun kyseessä on esinekavallus. Löytötavaran kavalluksessa tai saatavan kavalluksessa ei yritys siis törkeässäkään tekemuodossa ole rangaistavaa.

3.4 Lievä kavallus

Rikoslain uudistuksen yhteydessä myös lievä tekemuoto lisättiin lakiin omana pykälänään:

RL 28. luku 6. § Jos kavallus, huomioon ottaen anastetun omaisuuden arvo, oikeudettomasti käytettyjen varojen määrä tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava lievästä kavalluksesta sakkoon.

Lievä kavallus vastaa tunnusmerkistöltään läheisesti varkausrikosten näpistystä, joskin pykälässä on laajennus oikeudettomasti käytettyjen varojen määrään. Lievän kavalluksen tunnusmerkistössä esiintyvät muut rikokseen liittyvät seikat voivat hallituksen esityksen (HE 66/88, 42) mukaan olla esimerkiksi osamaksukaupalla ostetun esineen anastus ennen viimeisen maksuerän suoritusta, olettaen että myyjä on pidättänyt itsellään omistusoikeuden. Myös aiemman lain pesänkavalluksen mukaiset tilanteet voivat olla muita rikokseen liittyviä seikkoja. Toisaalta esityksen mukaisesti pesänkavalluksen asianosaisten suhde saattaa olla myös ankaroittamisperuste, sillä teossa hyödynnetään tekijälle osoitettua luottamusta. Lievän kavalluksen yritystä ei säädetty rangaistavaksi, sillä kavalluksen yritys erityisesti lievissä tapauksissa on epätoimennäköistä ja harvinaista. (HE 66/88, 42; Frände ym. 2010, 381–382.)

4 KAVALLUSRIKOSTYYPEISTÄ OIKEUSKÄYTÄNNÖN VALOSSA

Kuten edellä on esitetty, tunnistaa nykylainsäädäntö kolme tekotyyppiä kavalluksille: esinekavallus, saatavan kavallus ja löytötavaran kavallus. Lain esitöiden (HE 66/88, 40) mukaan löytötavarankavallus on moitittavuudeltaan vähäisempi kuin esine- tai saatavan kavallus. Löytötavarankavallus on myös kavallustyyppinä huomattavasti harvinaisempi kuin esinekavallus tai saatavan kavallus. Näin ollen seuraavassa keskitytään suuremmalti osin esinekavalluksen ja saatavan kavalluksen tunnusmerkistöihin ja tyyppitapauksiin.

4.1 Esinekavallukset

Esinekavalluksen kohteena voivat olla varat tai muu irtain omaisuus (RL 28. luku 4. §). Kavallustyyppille oleellista on, että henkilö, jonka hallussa varat tai omaisuus on, esiintyy omistajana eli tekee toimenpiteitä, joita vain varojen tai omaisuuden varsinainen omistaja voi tehdä (Koivu ym. 2010, 48–49). Tällaisia toimenpiteitä ovat esimerkiksi myynti tai lahjoitus. Irtaimeksi omaisuudeksi voidaan lukea kaikki muut varallisuusosoikeudet reaalisineisiin, jotka eivät ole kiinteää omaisuutta (Tepora 2008, 55). Käytännössä irtainta omaisuutta voivat olla siis esimerkiksi auto, eläin tai fyysinen raha.

Fränden ym. (2010, 372) mukaan esinekavalluksen irtaimen omaisuuden osalta tyyppitapauksena voidaan pitää tilannetta, jossa tavara on myyty omistuksenpidätysehdoin ja tavara myydään edelleen ilman varsinaisen omistajan lupaa. Käytännössä nämä tilanteet ilmenevät osamaksukaupassa, kun alkuperäinen myyjä pidättää itsellään omistusoikeuden kaupan kohteeseen kauppahinnan täysimääräiseen suoritukseen asti. Tyyppitapauksena voidaan pitää myös tilannetta, jossa tekijä on lainannut toiselta irtainta ja päättääkin myydä irtaimen kolmannelle osapuolelle (Laine 2005, 12).

Korkein oikeus on useissa ratkaisuissaan käsitellyt esinekavalluksen eri teko- tapoja. Ratkaisussaan (2002:17) korkein oikeus tuomitsi tekijän (A) kavalluksesta. Tapauksessa oli kyse siitä, että A oli myynyt osamaksusopimuksen nojalla hallussaan olleen kalliomurskaimen eteenpäin. Kalliomurskaimen omistusoikeus oli kuitenkin rahoitusyhtiöllä (B), sillä osamaksusopimuksessa omistusoikeus oli kaupan kohteeseen pidätetty myyjälle, kunnes kauppahinta oli kokonaan maksettu. Merkitystä kavalluksen syntymiseen ei ollut sillä, että alkuperäinen myyjä (C) oli siirtänyt osamaksusopimuksen kaikkine oikeuksineen rahoitusyhtiölle (B). Tekijä A:n myytyä B:n omistaman kalliomurskaimen edelleen ennen kauppahinnan kokonaissuoritusta ja ollessaan tietoisena murskaimen oikeasta omistajasta, oli tekijä näin ollen syyllistynyt kavallukseen. Koska maksamatta ollut määrä oli alkuperäiseen hintaan nähden pieni eikä rahoitusyhtiölle koitunut vahinko kovin suuri, tuomittiin tekijä ainoastaan päiväsakkoihin vankeusrangaistuksen sijaan. (KKO 2002:17.)

Osamaksukaupassa tapahtuvassa kavalluksessa oleellista siis on, kenellä on omistusoikeus kavalluksen kohteeseen. Esimerkiksi korkeimman oikeuden ratkaisussa 1997:154 vastaajan ei todettu syyllistyneen kavallukseen, sillä omistusoikeus kavalluksen kohteeseen ei ollut siirtynyt kantajalle. Tapauksessa oli kyse siitä, että vastaaja oli myynyt yrityksen nimissä olleen auton toiselle yritykselle osamaksukaupalla ja samalla siirtänyt osamaksusopimuksen rahoitusyhtiölle kaikkine oikeuksineen. Myöhemmin vastaaja oli myynyt auton edelleen kolmannelle osapuolelle. Kuitenkaan osamaksusopimuksen siirron ei katsottu siirtäneen auton omistusoikeutta rahoitusyhtiölle, vaan vastaajalla oli yrityksen edustajana oikeus myydä auto eteenpäin. Omistuksen siirto olisi vaatinut oikeuden mukaan erillisiä toimia, esimerkiksi auton rekisteröinnin rahoitusyhtiön nimiin. (KKO 1997:154.)

Varojen kavalluksen tyyppitapauksena voidaan esittää käteisvarojen anastaminen hallinnassa olevasta kassasta sekä anastus pankkitililtä. Oleellista kummassakin tapauksessa on, että varat ovat uskottu tekijän haltuun esimerkiksi käyttöoikeuksin pankkitilille. Myös pääsy varoihin, esimerkiksi pankkitoimihenkilön tehdessä kavalluksen asiakkaan tililtä, on rinnastettavissa käyttöoikeuteen. (Frände ym. 2010, 373; Laine 2005, 12–13.)

Korkein oikeus on ratkaisussaan (HD 2015:33) tuominnut vastaajan törkeästä kavalluksesta 1 vuoden 8 kuukauden ehdottomaan vankeuteen liittyen varojen anastamiseen yhdistyksen pankkitililtä. Tapauksessa oli kyse siitä, että toimitusjohtajana toiminut vastaaja oli siirtänyt yhdistyksen tililtä ulkomaiselle tilille 800 000 euroa ja antanut käyttöoikeuden tiliin ulkomaiselle asianajajalle varojen sijoitusta varten. Asianajaja oli kuitenkin käyttänyt suurimman osan varoista omiin tarkoituksiinsa, eivätkä varat palautuneet yhdistykselle. Oleellista ratkaisussa oli, että vastaajalla ei ollut oikeutta tehdä päätöstä näin suuresta sijoituksesta ilman hallituksen päätöstä eikä vastaaja ollut myöskään ilmoittanut siirrosta kirjanpitoon tai hallitukselle. Olennaista oli myös, että vastaaja ei ollut vaatinut vakuutta varojen palautumiselle eikä pystynyt hallinnoimaan siirtämiensä varojen käyttöä. (HD 2015:33.)

Kassasta kavaltamista on käsitelty Päijät-Hämeen käräjäoikeudessa vuonna 2014. Asiassa oli kyse siitä, että kassatyöntekijän oli todettu kavaltaneen viiden vuoden aikana työnantajaltaan yhteensä lähes 85 000 euroa. Työntekijä oli kavaltanut varat jättämällä osan myynneistä lyömättä kokonaan kassaan tai mitätöimällä myynnin kassasta heti myynnin jälkeen. Vastaaja tuomittiin törkeästä kavalluksesta 1,5 vuoden ehdolliseen vankeuteen sekä korvaamaan työnantajalleen kavaltamansa varat korkoineen ja selvittelykuluineen. (Kauppias kävi läpi parikymmentä kilometriä kassarullaa kavalluksen selvittämiseksi 2014.)

Pankkitoiminnassa kavalluksia tapahtuu myös ajoittain ja pankin toimihenkilön tekemää kavallusta on käsitelty Pirkanmaan käräjäoikeudessa 2014. Tapauksessa pankin pääkassana toiminut vastaaja oli anastanut pankin varoja yli kymmenen vuoden ajanjaksolla yhteensä 606 000 euroa. Vastaaja tuomittiin törkeästä kavalluksesta ehdottomaan 2 vuoden ja 4 kuukauden vankeusrangaistukseen sekä korvaamaan kavalletut varat pankille. Oleellista törkeys-

nyksen ylittymiselle suuren kavallussumman lisäksi oli, että vastaaja oli hyväksikäyttänyt erityisen vastuullista asemaansa ja teot olivat jatkuneet todella pitkään. (Osuuspankin kavalluksesta ehdotonta vankeutta 27.10.2014.)

Esinekavallus on ainoa kavallustyyppi, jossa myös yritys on rangaistavaa. Käytännössä yritys voi muodostua esimerkiksi sillä, että tekijä tarjoaa toisen henkilön irtainta omaisuutta myyntiin tai antaa jollekulle kolmannelle luvan noutaa kyseinen omaisuus. (Frände ym. 2010, 375.)

4.2 Saatavan kavallukset

Saatavan kavallukselle olennaista on tilitysvelvollisuuden laiminlyönti. Tekijä siis käyttää oikeudettomasti sopimuksen tai muun vastaavan perusteella haluttuun saamiaan varoja tilittämättä niitä varojen varsinaiselle omistajalle (Koivu ym. 2008, 50). Varoiksi katsotaan myös toimeksiannon perusteella saatujen varojen sijaan tulleet varat. Saatavan kavalluksen ja esinekavalluksen erona voidaan nähdä erilaisen oikeuden rikkominen. Esinekavallus rikkoo uhrin omistusoikeutta, kun taas saatavan kavallus rikkoo velvoiteoikeudellista tilitysvelvollisuutta. (Lappi-Seppälä ym. 2009, 725.)

Tyyppitapauksena Frände ym. (2010, 376) esittää tilanteen, jossa päämies antaa toimeksiannon jonkun irtaimen esineen myynnistä ja toimeksisaaja ei tilitä myynnistä saamiaan varoja päämiehelle oikeaan aikaan esimerkiksi käytettyään varat oikeudettomasti. Tilitysvelvollisuuden laiminlyönti johtuu usein maksukyvyttömydestä, jolloin oleellista on onko maksukyvyttömyys johtunut toimeksisaajan toimenpiteistä vai esimerkiksi toimeksisaajasta riippumattomasta niin sanotusta ylivoimaisesta esteestä. Varojen oikeudetonta käyttöä ei yksinään voida katsoa saatavan kavallukseksi, mikäli tilitysvelvollisuus täytetään ajallaan. Tahallisuuden osalta on saatavan kavalluksessa merkityksellistä, että tekijä ymmärtää tilitysvelvollisuutensa sekä tekojensa vaikutukset sen täyttämiseen. (Frände ym. 2010, 377; Lappi-Seppälä ym. 2009, 725–726.)

Tilitysvelvollisuuden täyttämättä jättämisestä on korkein oikeus käsitellyt ratkaisussaan 2005:10. Asiassa oli kyse siitä, että vastaajana ollut yhtiön hallituksen jäsen oli jättänyt tilittämättä maksukiellon perusteella pidättämänsä palkanosat (39 600 markkaa) ulosottoviranomaiselle ja käyttänyt varat yhtiön muihin menoihin. Oleellista asiassa oli, että kyseessä olivat työntekijän varat

ja maksukiellon perusteella yhtiölle oli muodostunut tilitysvelvollisuus, jonka myötä varat olisi tullut tilittää toiselle. Yhtiö oli myös ollut tietoinen velvollisuudesta ja näin ollen toiminut tahallisesti. Vastaja tuomittiin kolmen kuukauden ehdolliseen vankeuteen. (KKO 2005:10.)

Päijät-Hämeen käräjäoikeudessa on käsitelty myös tilitysvelvollisuuden täyttämättä jättämistä vuonna 2015. Tapauksessa palvelubussiyrityksen talouspäällikkö jätti tilittämättä kaupungille sopimuksen mukaisesti kuuluneita lipputuloja arvioidun 16 000 euron arvosta. Kavallus oli toteutettu anastamalla käteiskassan noudon yhteydessä osa varoista ja vääristelemällä matkustajien määriä. Vastaja tuomittiin törkeästä kavalluksesta kahdeksan kuukauden ehdolliseen vankeuteen sekä korvaamaan kaupungille kavalletuista lipputuloista sekä oikeudenkäyntikuluista 15 000 euroa. (Orimattilan ex-palvelubussin johtaja tuomittiin törkeästä kavalluksesta 18.12.2015.)

Tilitysvelvollisuuden täyttämättä jättäminen voi toteutua myös varojen sovittuna aikana palauttamatta jättämisellä. Rovaniemen hovioikeus (30.6.2015) käsiteli tapausta, jossa vastaja oli järjestänyt ulkomaanmatkaa, mutta matkan peruunnuttua jättänyt tilittämättä haltuunsa saamansa varat matkan tilanille takaisin. Vastaja olisi välttynyt rikosoikeudellisilta seurauksilta kokonaan, mikäli olisi varat palauttanut viimeistään aiottuna matkapäivänä. Hovioikeudessa käsiteltävänä oli kysymys syyteoikeuden vanhentumisesta sekä kavalluksen tekohetkestä. Syyteoikeus todettiin olemassa olevaksi, sillä kavallus oli toteutunut viimeistään aiottuna matkapäivänä. Näin ollen käräjäoikeuden tuomio, neljän kuukauden ehdollinen vankeusrangaistus, pysyi voimassa. (Hovioikeus pohti milloin kavallusrikos oli täyttynyt ja syyteoikeuden vanhentumista matkanjärjestäjän jättäessä ulkomaanmatkan toteuttamatta 1.7.2015.)

4.3 Löytötavaran kavallukset

Löytötavarankavalluksilla ei Fränden ym. (2010, 371) mukaan ole käytännössä suurta merkitystä, sillä tapaukset ovat suhteellisen harvinaisia. Oleellista löytötavaran kavallukselle on, että tekijä kavaltaa löytämänsä tai erehdyksen kautta haltuunsa saamaa omaisuutta (RL 28. luku 4. §). Löytötavaran kavallusta pidetään jo lainsäätäjienkin toimesta vähemmän moitittavana kuin

muita kavallustyyppisiä. Perusteina vähemmälle moitittavuudelle esitetään esimerkiksi yllättävän löydön salaamisen houkuttelevuutta, teon vähäpätöisemmältä tuntumisesta kun omistajasta ei ole tietoa ja löytäjää kohtaan mahdollisesti herääviä epäilyjä omaisuuden hankkimisesta luvatta. (HE 66/88, 40–41; Frände ym. 2010, 382; Lappi-Seppälä ym. 2009, 723.)

Oleellista löytötavarankavallukselle on anastamisen toteutuminen, joka täyttyy kun löydetty omaisuus otetaan haltuun eikä löydöstä ilmoiteta kohtuullisessa ajassa. Löytötavarankavallus voi olla perinteisen löydetyn esineen anastamisen lisäksi myös kyseessä esimerkiksi kaupankäyntitilanteessa, kun ostaja saa liikaa tai arvokkaampia hyödykkeitä kuin mitä on maksanut. Myös tilanne, jossa varoja erehdyksessä tililleen saanut jättää ilmoittamatta erehdyksestä pankille, voidaan katsoa löytötavaran kavallukseksi. Oleellista myös on, että tekijä on ymmärtänyt, ettei omaisuutta ole hylätty. (Lappi-Seppälä ym. 2009, 724, 726.)

Löytötavarankavallusta on käsitelty esimerkiksi Helsingin hovioikeuden päätöksessä (R 90/1580). Tapauksessa lentoaseman työntekijät, joiden tehtävänä oli tavarankuljetuskärryjen kerääminen ja matkustajien unohtamien tavaroiden talteenotto ja edelleen toimitus löytötavaratoimistoon, olivat ottaneet itselleen matkustajalta unohtuneen laukun. Laukku sisälsi muiden tavaroiden lisäksi 3900 Yhdysvaltain dollaria sekä 4000 Brasilian cruzeiroa. Tekijät tuomittiin varkaudesta, mutta toisen tekijän valitettua tuomiosta, tuomittiin hänet löytötavaran kavalluksesta. (Helsingin HO R 90/1580.)

Löytötavarankavallusta sekä petosta on käsitelty myös Varsinais-Suomen käräjäoikeus 2016. Tapauksessa oli kyse siitä, että tekijä oli löytänyt kadulta kultaketjun jonka oli pantannut panttilainaamoon. Oleellista oli, että koru oli arvokas ja tekijä piti löytämänsä korun itsellään ja syyllistyi täten kavallukseen. Petokseen tekijä syyllistyi, pantattuaan korun kertomatta ettei koru ollut hänen omaisuuttaan. Tekijä tuomittiin 45 päiväsakkoon. (Löytötavaran pitäminen tai myyminen voi olla rikos 2016.)

Erehdyksessä haltuun saatujen varojen kavallusta on käsitelty Varsinais-Suomen käräjäoikeus 2014. Käräjäoikeus tuomitsi törkeästä kavalluksesta epäolismiehen seitsemän kuukauden ehdolliseen vankeuteen, 70 päiväsakkoon sekä korvaamaan kavaltamansa varat 12 600 euroa uhrille täysimääräisesti.

Tapauksessa oli kyseessä tilanne, jossa espoolaismiehen tilille oli tullut rahasiirtoja, joiden alkuperästä ei espoolaisella ollut tietoa. Mies kuitenkin nosti kaikki rahat omaan käyttöönsä. Samaan aikaan salolaismies huomasi tililtään kadonneen varoja sekä nimissään otetun pikavippejä. Toteen näyttämättä jäi, kuka siirrot espoolaismiehen tilille oli tehnyt tai pikavipit ottanut. Oleellista kuitenkin oli, että espoolaismies oli tililleen tulleet varat käyttänyt, tietäen etteivät varat hänelle kuuluneet. (Käytti tililleen putkahtaneet rahat – tuomio törkeästä kavalluksesta 2014.)

4.4 Seuraamuksista

Kavallusrikoksista voidaan seuraamuksena tuomita sakosta maksimissaan 4 vuoden vankeusrangaistukseen (RL 28. luku 4–6. §). Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin tutkimuksen (2015b, 92–93) mukaan noin puolet kavallusrikoksista tuomittiin perusmuotoisina vuonna 2013. Törkeinä tai lievinä kavalluksista tuomittiin kummastakin neljännes kaikista tapauksista. Pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna kavallusrikosten jakautuminen tekoasteiden mukaan hieman vaihtelee. Vuosien 2009–2014 aikana tuomituista kavallusrikoksista 56 % oli perusmuotoisia, 28 % törkeitä kavalluksia ja vain 16 % lieviä kavalluksia. (Tilastokeskus 2015b.)

Vuonna 2013 perusmuotoisessa kavalluksessa ylivoimaisesti yleisin tuomio-
muoto oli sakkorangaistus (72 %), ehdolliseen vankeuteen tuomittiin noin neljännes tuomituista. Päiväsakkoja tuomittiin keskimäärin 42 kappaletta ja ehdollista vankeutta 2,7 kuukautta. Törkeän kavalluksen kohdalla ehdollinen vankeus taas oli yleisintä (91 %). Ehdoton vankeusrangaistus tai yhdyskunta-
palvelua tuomittiin ainoastaan alle 8 %:lle. Keskimääräisesti ehdollisen vankeuden pituus oli 7,9 kuukautta ja ehdottoman vankeuden 15,8 kuukautta. (Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti 2015b, 92–93.)

Seuraamukset noudattavat melko samaa linjaa myös pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna. Perusmuotoisesta kavalluksesta tuomittiin vuosien 2009–2014 aikana sakkorangaistukseen 69 % ja ehdolliseen vankeusrangaistukseen 29 % tuomituista. Ehdottomaan vankeusrangaistukseen perusmuotoisesta kavalluksesta tuomittiin ainoastaan 1 %. Törkeässä kavalluksessa taas ehdolliseen

vankeuteen tuomittiin lähes 90 %, kun sakkorangaistukseen tuomittuja oli ainoastaan 1 %. Ehdottomaan vankeusrangaistukseen törkeässä kavalluksessa tuomittiin noin 7 % tapauksista. Lievän kavalluksen osalta kaikki rangaistukset olivat sakkorangaistuksia. Tarkempi vuosittainen erittely seuraamuksista tekoasteittain ilmenee liitteenä 2. olevasta taulukosta. (Tilastokeskus 2015b.)

Rangaistusten keskimääräiset pituudet noudattavat myös pidemmällä aikavälilläkin tarkasteltuna kriminologian ja oikeuspolitiikan tutkimuksen esittämää vuoden 2013 linjaa. Perusmuotoisesta kavalluksesta päiväsakkojen keskimääräinen lukumäärä vuosien 2009–2014 aikana oli 42 kappaletta ja ehdollisen vankeusrangaistuksen pituus kuukausina 2,8 kuukautta. Törkeämuotoisessa kavalluksessa ehdollisen vankeusrangaistuksen pituus taas oli keskimäärin 8,7 kuukautta ja ehdottoman vankeuden osalta 16,2 kuukautta. Lievän kavalluksen päiväsakkojen kappalemäärä oli keskimäärin 18 kappaletta. Tarkempi vuosittainen erittely rangaistusten määrästä tekoasteittain ja rangaistuksittain liitteen 3. taulukossa. (Tilastokeskus 2015b.)

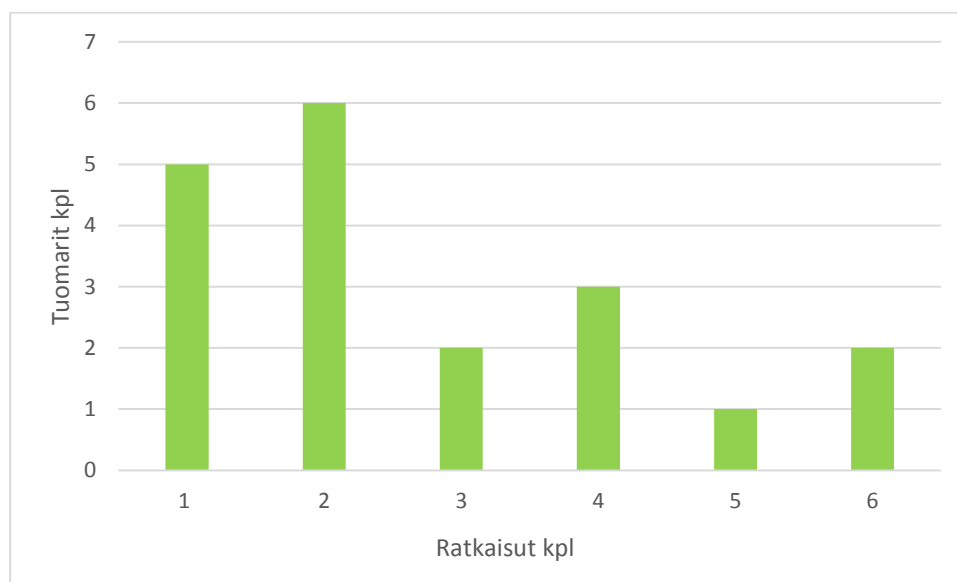
5 KAVALLUSTUOMIOT PÄIJÄT-HÄMEEN KÄRÄJÄOIKEUDESSA 2013–2015

Päijät-Hämeen käräjäoikeus on käsitellyt lopputulokseen asti vuosien 2013–2015 välillä yhteensä 53 kavallustapausta, jotka koskivat 55 vastaajaa. Kahdessa tapauksessa syyttäjä on peruuttanut haasteen ja asian käsittely on päättynyt. Yksi tapaus on jätetty kokonaan tutkimatta, sillä perusteita oikeudenkäynnille ei ollut kantajan jätettyä vastaamatta täydennyskehotuspyyntöön. Siten Päijät-Hämeen käräjäoikeus on antanut tuomion 50 kavallustapauksessa, jotka koskivat 52 vastaajaa vuosien 2013–2015 välillä (Liite 4.). Vuosikohtaisesti määrä jakautuu seuraavasti: 2013: 25 kpl, 2014: 17 kpl ja 2015: 10 kpl. Yleisesti ottaen tuomiomäärät ovat siis vuosittain vähentyneet. Pidemmällä aikavälillä kavallusrikosten ja kavalluksesta tuomittujen määrä on kuitenkin pysynyt melko samalla tasolla, joten epäilen vuoden 2015 vähäisen tuomiomäärän johtuvan esimerkiksi resurssi- tai muista vastaavista seikoista, enemmän kuin kavallusrikosten suoranaisesti vähenemisestä.

Syytteistä viisi on hylätty ja vastaaja jätetty tuomitsematta. Kavallussyytteen hylkäämiseen ovat johtaneet näytön puute anastustarkoituksesta, tahallisuudesta tai anastusteon tapahtumisesta. Esimerkiksi tapauksessa R14/2138

vastaajaa syytettiin käteisvarojen kavaltamisesta liikkeen kassasta tilitysvarojen puuttumisen vuoksi. Asiassa ei kuitenkaan pystytty näyttämään toteen, mitä kyseisen päivän tilitysvaroille oli tapahtunut. Vastaajan todettiin olleen huolimaton varojen käsittelyssä, mutta näyttö ei osoittanut vastaajan syyllistyneen kavallukseen.

Kavallussyytteistä 67 % on käsitelty istunnossa ja 33 % kirjallisella menettelyllä. Kavallustapauksia ovat käsitelleet 19 eri tuomaria, jolloin keskimääräinen käsittelymäärä tuomareittain on ollut kavallusrikoksissa kolmen vuoden aikana vain 2,75 tapausta. Ainoastaan kuusi tuomaria on ratkaissut vuosien 2013–2015 välillä yli kolme kavallustapausta (Kuva 1.). Vuosittainen käsittelymäärä tuomareittain jää siis todella vähäiseksi (alle 1 kpl/vuosi), mikä varmastikin tekee ratkaisun teosta haastavaa.

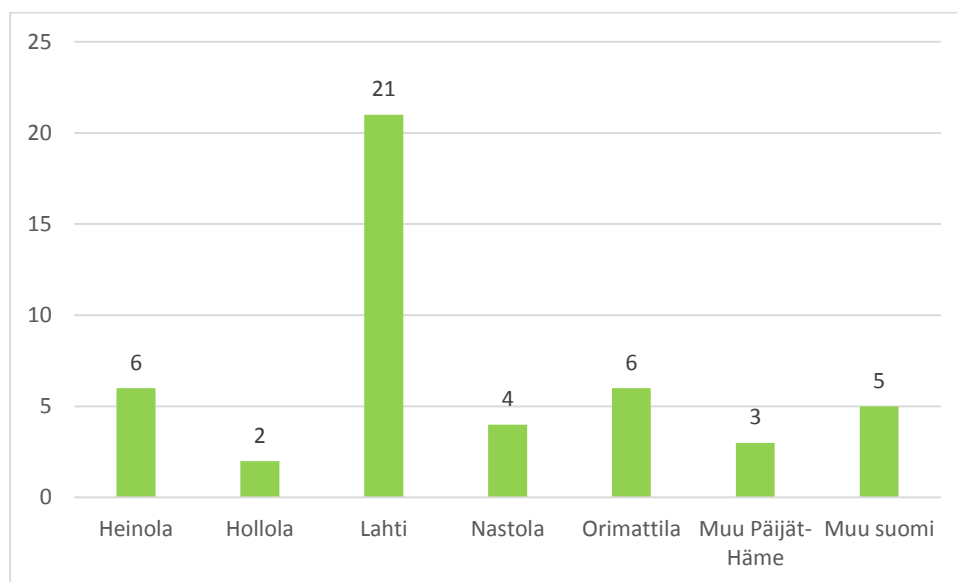

Kuva 1. Kavallusrikosten ratkaisumäärät tuomareittain 2013–2015 (n=19)

Kavallusrikokseen syyllistyneeksi on Päijät-Hämeen käräjäoikeudessa todettu 47 henkilöä vuosien 2013–2015 välillä. Tuomioista kirjallisessa menettelyssä on annettu 36 % ja istuntokäsittelyssä 64 %. Suurin osa (81 %) kavallusrikokseen syyllistyneiksi todetuista oli tunnustanut teon joko kokonaan tai osittain. Voidaankin sanoa, että tunnustaminen on kavallusrikoksista tuomituille hyvin yleistä. Tunnustamisen vaikutukset tuomioiden perusteluihin olivat myös nähtävissä varsin selkeästi. Suuressa osassa tapauksista, tuomion perusteluissa todettiin ainoastaan, että vastaaja on tunnustanut ja ettei tunnustusta ole syytä

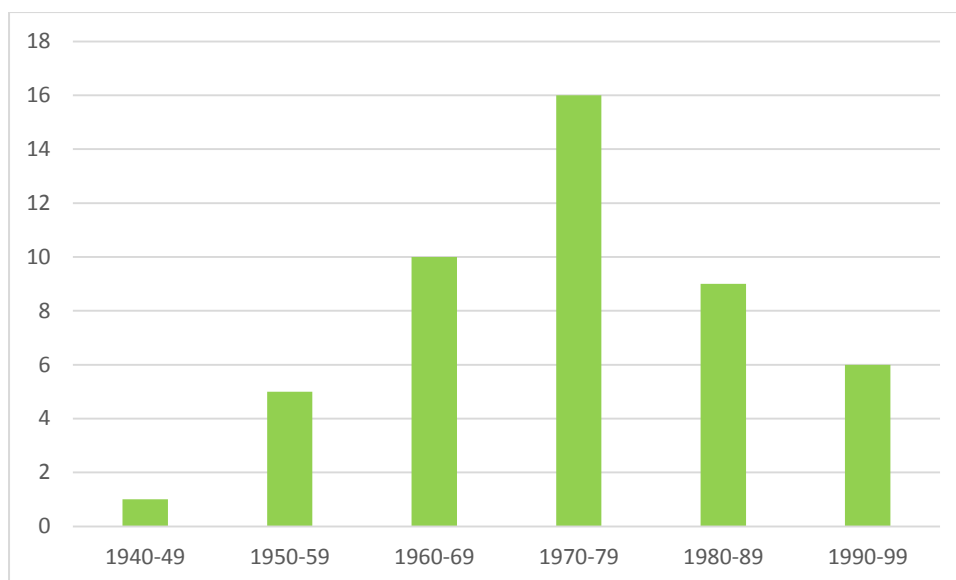
epäillä ja että, rangaistus on vakiintuneen rangaistuskäytännön mukainen. Si-
ten tuomioiden perusteluista oli melko mahdoton suuremmalti tulkita esimer-
kiksi tunnusmerkistön täyttymisen arviointia.

Tuomitun kotipaikka on lähes puolessa tapauksista ollut Lahti (Kuva 2.). Kui-
tenkin, kun teosta tuomittujen määrät suhteutetaan kunkin paikkakunnan asu-
kaslukuun, on korkein suhdeluku väestömäärän ja kavallukseen syyllistynei-
den välillä Päijät-Hämeen kunnista Orimattilassa. Ei siis voida sanoa, että lah-
telaisen todennäköisyys syyllistyä kavallukseen olisi suurempi, vaikkakin mää-
rällisesti lahtelaisia tuomituissa on eniten.

Kuva 2. Tuomittujen määrät kotipaikkakunnittain (n=47)

Kavalluksesta tuomittujen sukupuolijakauma on melko tasainen. Tuomituista
55 % on ollut miehiä ja 45 % naisia. Ikäjakauma tuomittujen kesken vaihtelee
1940-luvulta 1990-luvulle (Kuva 3.). Huomattavaa on, että yli kolmannes tuo-
mituista on syntynyt 1970-luvulla ja suurin osa (lähes 75 %) 60-luvun ja 80-
luvun välillä. Keskiarvo tuomittujen syntymävuosista muodostuu vuoteen
1974. Tuomittu on siis keskiarvoisesti ollut tekoikaan noin 39–41-vuotias.

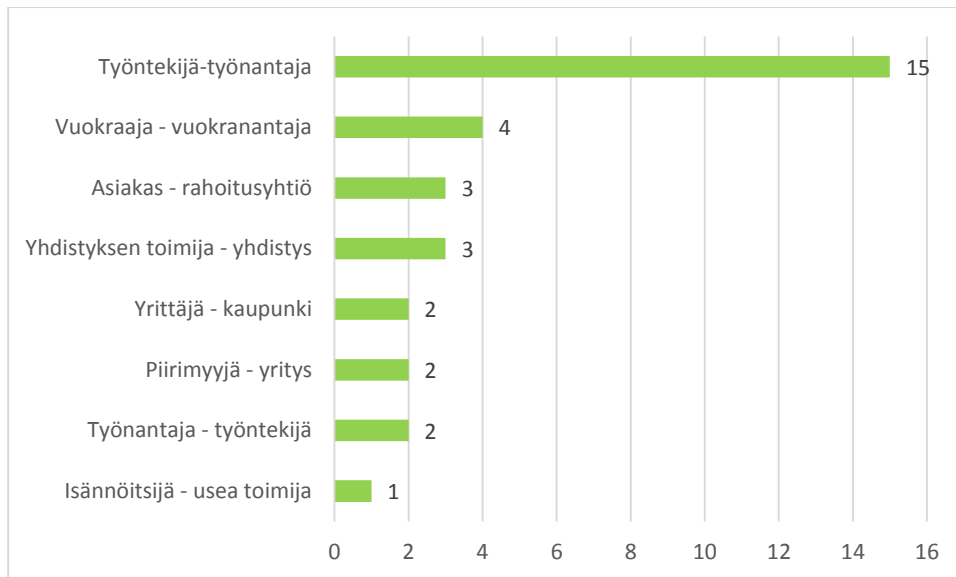

Kuva 3. Tuomitujen määrät syntymävuosikymmenittäin (n=47)

Tuomituista kavalluksista 59,6 % on ollut perusmuotoisia kavalluksia, 25,5 % törkeitä kavalluksia ja 14,9 % lieviä kavalluksia. Tekoasteiden suhde on varsin samankaltainen kuin valtakunnallisella tasolla pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna (Tilastokeskus 2015b).

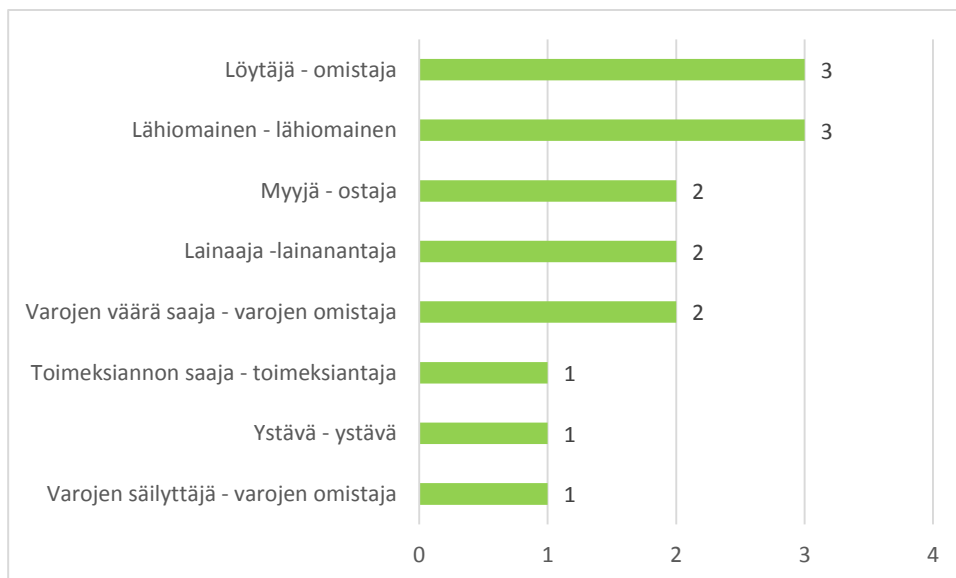
Kavalluksen euromääräinen summa on keskiarvoisesti Päijät-Hämeessä ollut noin 13 900 euroa. Kavallusten euromäärät vaihtelevat kuitenkin suuresti, 100 eurosta yli 99 000 euroon. Tekotyypiltään kavallukset ovat Päijät-Hämeessä olleet suurelta osin esinekavalluksia (76,6 %). Saatavan kavalluksia on tuomituista ollut ainoastaan 10,6 % ja löytötavarankavalluksia 12,8 %.

Suurin osa (68 %) tuomituista kavalluksista on perustunut yrityksen tai yhdistyksen ja yksityishenkilön väliseen sopimussuhteeseen, esimerkiksi työsuhteena tai vuokrasuhteena. Kavallussuhteista yksittäisenä suurimpana ryhmänä nousevat esiin työsuhteisiin liittyvät kavallukset. Tuomituista kavalluksista yli 30 % on työntekijöiden työnantajayritykseltä tekemiä. Yrityksen ja yksityishenkilön väliseen suhteeseen perustuvista kavalluksista työntekijöiden tekemien kavallusten osuus on lähes 47 %. (Kuva 4.)

Kuva 4. Kavallussuhde yksityishenkilön ja yrityksen välillä (n=32)

Yksityishenkilöiden välisiin suhteisiin on kavalluksista perustunut 32 %. Suurimpina yksittäisinä ryhminä yksityishenkilöiden välisistä kavallussuhteista nousevat esiin löytäjän omistajalta tekemät kavallukset (20 %) sekä lähiomaisten väliset kavallukset (20 %). (Kuva 5.)

Kuva 5. Kavallussuhde yksityishenkilöiden välillä (n=15)

Lähiomaisten välisissä kavalluksissa 2/3 tapauksista oli lapsen tekemiä kavalluksia iäkkäältä äidiltä tai isältä ja 1/3 vanhemman tekemiä kavalluksia kohdis-tuen huoltamansa lapsen varoihin. Kaikki tapaukset perustuivat tilinkäyttöoi-keuteen.

Päijät-Hämeen käräjäoikeudessa tuomituissa kavalluksissa on erotettavissa kuusi erilaista tekotapaa:

- 1) Kassavaroista kavaltaminen
- 2) Tilinkäyttöoikeuteen perustuva kavaltaminen
- 3) Tilitysvelvollisuuden laiminlyönti
- 4) Tavarankäytön oikeudettoman myynnin kautta kavaltaminen
- 5) Tavarankäytön, maksun tai varojen palauttamisen laiminlyönnin kautta tapahtuva kavaltaminen
- 6) Löydetyn tavarankäytön pitäminen

Suurimpina yksittäisinä tekotapoina ilmenevät kassavaroista kavaltaminen (26 %), tavarankäytön, maksun tai varojen palauttamisen laiminlyönnin kautta tapahtuva kavaltaminen (21 %) sekä tilinkäyttöoikeuteen perustuva kavaltaminen (21 %). Eri tekotapojen määrät on eritelty kuvassa 6. Yleisesti ottaen Päijät-Hämeen kavalluksissa esiintyvät kattavasti kaikki oikeuskirjallisuudessa esitetyt kavallusten tyyppitapaukset.

Kuva 6. Kavallusten tekotavat (n=47)

5.1 Kavallusten tekoasteet

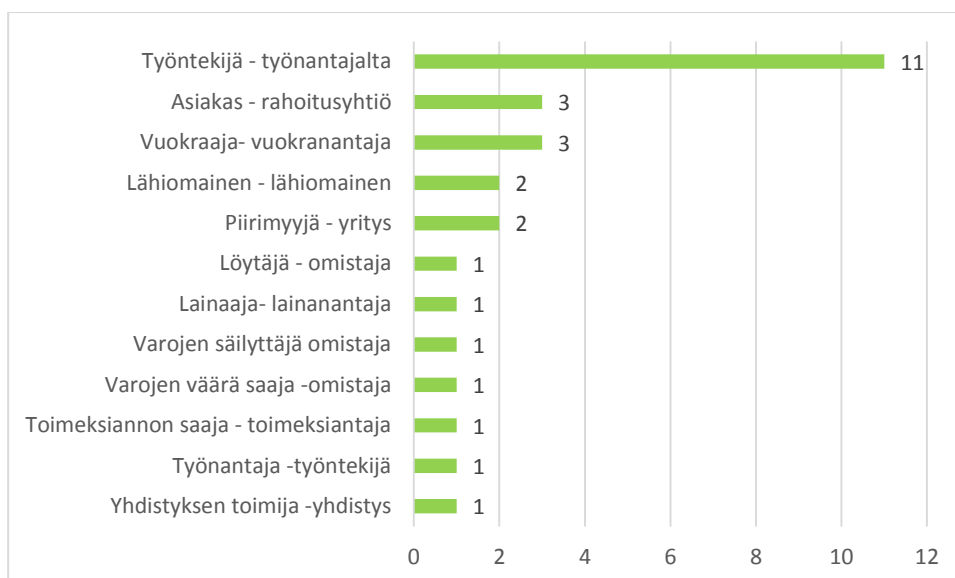
5.1.1 Perusmuotoiset kavallukset

Päijät-Hämeen käräjäoikeudessa tuomituista kavalluksista 28 kappaletta on ollut perusmuotoisia kavalluksia. Kirjallisen menettelyn kautta näistä on voitu tuomita puolessa tapauksista. Tunnustettujen ja perusteiltaan sekä vaatimuksiltaan myönnettyjen tapausten määrä perusmuotoisissa kavalluksissa on siis melko suuri. Kuten kavalluksissa kokonaisuutena, myös perusmuotoisissa kavalluksissa tuomitun kotipaikkakunta on lähes puolessa tapauksista ollut Lahti (43 %). Vähiten kavalluksesta tuomituista on asunut Päijät-Hämeen kunnista Hollolassa (7 %).

Sukupuolijakauma tuomittujen kesken on myös melko tasainen. Naisia tuomituista on ollut 43 % ja miehiä 57 %. Tuomittujen ikäjakauma perusmuotoisissa kavalluksissa on varsin samankaltainen kuin Päijät-Hämeen kavallusrikoksissa yleisesti. Lähes 40 % perusmuotoisesta kavalluksesta tuomituista on syntynyt 1970-luvulla. Vastaavasti tuomituista yli 80 % on syntynyt 60–80-lukujen välillä.

Kavallussummaltaan perusmuotoiset kavallukset ovat keskiarvoisesti olleet noin 3700 euroa. Kavallusmäärä kuitenkin vaihtelee noin 550 euron ja 9300 euron välillä. Tekomuodoltaan perusmuotoisten kavallusten jakauma noudattaa myös samaa linjaa kuin Päijät-Hämeen kavalluksissa yleisesti. Esinekavalluksia perusmuotoisista kavalluksista oli 82 %, saatavan kavalluksia 7 % ja löytötavarankavalluksia 11 %.

Perusmuotoisista kavalluksista yrityksen tai yhdistyksen ja yksityishenkilön väliseen suhteeseen on perustunut 79 % ja yksityishenkilöiden väliseen suhteeseen 21 %. Kuten kavalluksissa kokonaisuutenakin, myös perusmuotoisissa kavalluksissa tekijä on ollut yleisimmin työntekijä, joka kavaltaa työnantajaltaan (41 %). Muita yleisiä esiinnousseita kavallussuhteita ovat olleet vuokraajan vuokranantajalta (11 %) ja asiakkaan rahoitusyhtiöltä tekemät kavallukset (11 %). (Kuva 7.)

Kuva 7. Kavallussuhde perusmuotoisissa kavalluksissa (n=28)

Tekotavoiltaan perusmuotoiset kavallukset ovat varsin vaihtelevia, kattaen kaikki koko otannassa ilmenneet tekotavat. Kassavarosta kavalluksia on perusmuotoisissa kavalluksissa esiintynyt eniten (36 %). Tavarantoiminnan kautta sekä tavarantoiminnan, maksun tai varojen palauttamisen/luovuttamisen laiminlyönnin kautta kavaltaminen on tekotapana ollut perusmuotoisissa kavalluksissa kummassakin tekotavassa 18 %:ssa tapauksista. Tilinkäyttöoikeuteen perustuvia kavalluksia on ollut 14 % tapauksista ja tilitysvelvollisuuden laiminlyöntiin ja löydetyn tavarantoiminnan pitämiseen perustuvia kavalluksia kumpaakin 7 %. Perusmuotoinen kavallus Päijät-Hämeessä voidaan siis sanoa useimmiten tehdyn työntekijän toimesta kohdistuen työnantajan kassavaroihin.

Työntekijän työnantajalta tekemää kavallusta kassavarosta, on Päijät-Hämeen käräjäoikeus käsitellyt tapauksessa R 12/2072. Vastaaja oli kaupan kassalla työskennellessään kavaltanut useassa erässä pitkällä aikavälillä kantajan ilmoituksen mukaisesti noin 5000 euroa yrityksen kassavarosta. Teko oli toteutettu mitätöimällä kuitteja sekä jättämällä asiakkaiden ostoksia lyömättä kassajärjestelmään. Vastaaja myönsi syytteen, mutta euromääräisesti ainoastaan 3000 euron osalta. Teko oli tapahtunut pitkän ajan kuluessa ja suunnitelmallisesti sekä sisältäen peittelyä, vaikkakin kavallus itsessään oli lieväasteinen. Vastaaja tuomittiin 30 pv ehdolliseen vankeusrangaistukseen ja korvaamaan asianomistajalle kavallettuja varoja 3000 euroa sekä asianomistajan selvittelykulut vaatimusten mukaisesti. Vastaaja ei siis joutunut korvaamaan

asianomistajan esittämää 5000 euron summaa, sillä syy-yhteys summalle jäi toteennäyttämättä.

Kavaltamisesta tavaran oikeudettoman myynnin kautta on ollut kyse tapauksessa R 14/1348. Vastaaja oli anastanut hallussaan olleen maatilakuormaimen, myymällä kuormaimen edelleen, vaikkei ollut maksanut vielä yhtään osamaksuerää kuormaimesta. Asianomistaja vaati vastaajaa korvaamaan osamaksusopimuksen määrän 6360 euroa viivästyskorkoineen sekä asian selvittelykulut. Vastaajan tunnustettua syytteen sekä myönnettyä vaatimukset oikeiksi, tuomittiin vastaaja vakiintuneen rangaistuskäytännön mukaisesti kolmen kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen kavalluksesta sekä korvausvelvollisuuteen asianomistajan vaatimusten mukaisesti.

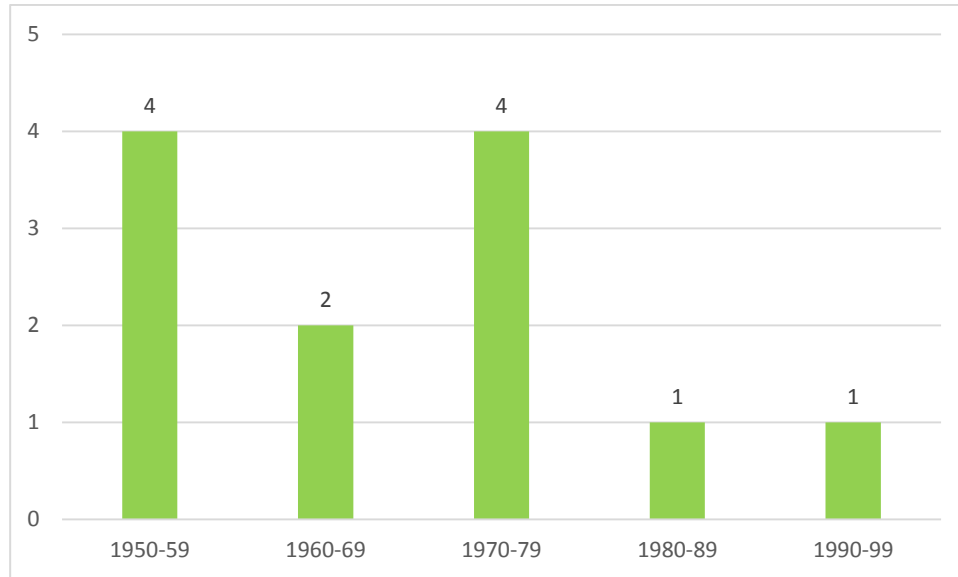
Vuokrasuhteeseen ja tavaran palauttamisen laiminlyöntiin perustuvaa kavallusta on Päijät-Hämeen käräjäoikeus käsitellyt ratkaisussaan R 13/184. Vastaaja oli jättänyt palauttamatta vuokraamansa kulmahiomakoneen ja timanttilaikan vuokranneelle yritykselle. Asianomistaja vaati vastaajaa korvaamaan koneiden arvon 545,15 euroa viivästyskorkoineen sekä asian selvittelykulut. Vastaaja oli esitutkinnassa tunnustanut toimineensa syytteessä kuvatulla tavalla. Vastaaja tuomittiin vakiintuneen rangaistuskäytännön mukaisesti kavalluksesta 30 päiväsakkoon sekä korvausvelvollisuuteen asianomistajalle asianomistajan vaatimusten mukaisesti.

5.1.2 Törkeät kavallukset

Törkeänä kavalluksena Päijät-Hämeen käräjäoikeus on tuominnut vastaajan vuosien 2013–2015 välillä 12 tapauksessa. Kaikki tuomiot on toimitettu istuntopöytäkirjoissa. Sukupuolijakauma törkeissä kavalluksissa oli täysin tasainen, kavallukseen syyllistyneistä puolet oli miehiä ja puolet naisia. Kotipaikka tuomituista 50 %:lla oli Lahdessa.

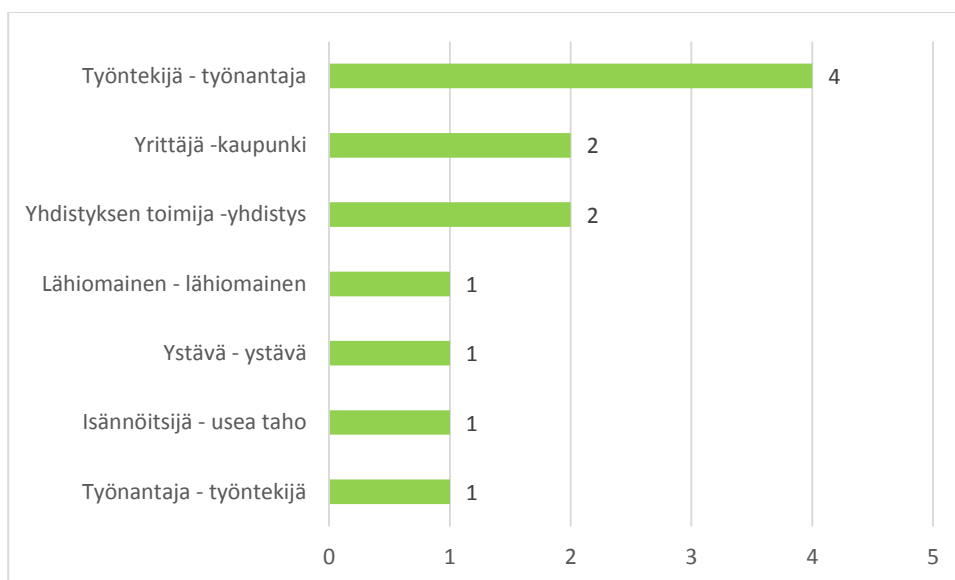
Ikäjakauma törkeissä kavalluksissa poikkesi jonkin verran kavalluksista kokonaisuutena (Kuva 8.). Eniten (33 % kumpikin) törkeään kavallukseen olivat syyllistyneet 50-luvulla sekä 70-luvulla syntyneet. Huomattavaa törkeästä kavalluksesta tuomittujen ikäjakaumassa on, että 80- ja 90-luvuilla syntyneiden

osuus oli ainoastaan 17 % yhteensä. Näin ollen törkeään kavallukseen syyllistyneiden ikä tekohetkellä oli korkeampi kuin kavalluksissa yleisesti ottaen. Keskiarvoisesti tekijä oli tekohetkellä 45–47-vuotias.

Kuva 8. Tuomittujen määrät syntymävuosikymmenittäin törkeissä kavalluksissa (n=12)

Yrityksen ja yksityishenkilön väliseen suhteeseen perustui törkeässäkin tekomuodossa suurin osa (83 %) kavalluksista ja yksityishenkilöiden välisiin suhteisiin ainoastaan 17 %. Tekosuhteiden jakautuminen oli kuitenkin tasaisempaa kuin kavalluksissa yleisesti. Työntekijöiden työnantajalta tekemät kavallukset olivat yleisin tekosuhte (33 %), mutta ei kuitenkaan niin selkeästi kuin aiemmissa tapauksissa. (Kuva 9.)

Kuva 9. Kavallussuhde törkeissä kavalluksissa (n=12)

Keskiarvoisesti törkeän kavalluksen euromääräinen summa oli noin 45 000 euroa. Summat kuitenkin vaihtelivat noin 10 000 eurosta 100 000 euroon. Päijät-Hämeessä törkeämuotoiseksi kavallukseksi katsotun rikoksen euromäärät ovat siis jonkin verran suuremmat kuin oikeuskirjallisuudessa esitetyt, joskin samalla tasolla kuin esimerkiksi Helsingin hovioikeuden ratkaisukäytäntö antoi ymmärtää. Kavallusmuotona törkeissä tapauksissa oli esinekavallus 75 %:ssa tapauksista ja saatavan kavallus 25 %:ssa tapauksista. Löytötavaran kavalluksia törkeässä tekoasteessa ei esiintynyt lainkaan.

Tekomuodoltaan törkeissä kavalluksissa kavallus oli tehty neljällä eri tapaa, 50 % oli tehty tilinkäyttöoikeuteen perustuen, 25 % tilitysvelvollisuuden laiminlyönnillä ja ainoastaan 17 % suoranaisesti kassavaroista anastamalla ja vain 8 % kohteen myynnin kautta. Voidaankin todeta, että tilinkäyttöoikeus mahdollistaa esinekavalluksissa todennäköisemmin törkeän kavalluksen, joka johtuu yleisesti tilivarojen suuremmista euromääristä verrattuna esimerkiksi kassavarojen euromääriin.

Työntekijän työnantajaltaan tekemää tilinkäyttöoikeuteen perustuvaa kavallusta on käsitelty Päijät-Hämeen käräjäoikeuden ratkaisussa R 14/460. Tapauksessa vastaaja oli syytteen mukaisesti kavaltanut painonnostoliiton toimistopäällikkönä toimiessaan yhdistyksen varoja yhteensä 13 555,52 euroa. Teko oli toteutettu maksamalla yhdistyksen luottokortilla yksityisiä matkoja,

autonvuokrauksia ja hotellilaskuja sekä tekemällä oikeudettomia nostoja yhdistyksen tililtä. Vastaajan pidätetty lopputili sekä takaisin yhdistykselle vapaaehtoisesti maksama summa vähennettynä, vaati asianomistaja vastaajaa korvaamaan 10 195,97 euroa viivästyskorkeineen sekä oikeudenkäyntikulut. Vastaaja kiisti syytteen törkeästä kavalluksesta, mutta myönsi syyllistyneensä kavallukseen 7178,51 euron osalta. Vastaaja oli hetki aiemmin tuomittu Helsingin kärjäoikeudessa samalle tekoajalle ajoittuvasta dopingrikoksesta neljän vuoden ehdottomaan vankeuteen. Päijät-Hämeen kärjäoikeus arvioi kavallusteon törkeäksi, sillä kyseessä oli huomattava summa, vastaajalla oli vastuullinen asema ja osa kavalletuista varoista oli käytetty matkoihin, joilla vastaaja oli harjoittanut muuta rikollista toimintaa. Vastaajan juuri aiemmin saama neljän vuoden ehdoton vankeus katsottiin olevan riittävä rangaistuseuraamus myös kavallusteosta. Lisäksi vastaaja veloitettiin korvaamaan asianomistajalle 8418,29 euroa viivästyskorkeineen sekä oikeudenkäyntikulut.

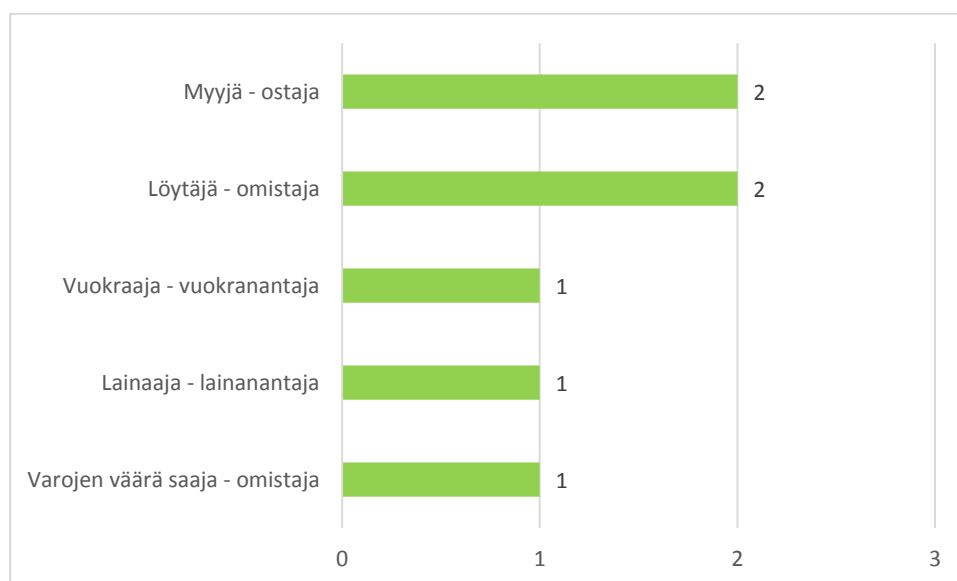
Tilitysvelvollisuuden laiminlyönnin kautta tehtyä kavallusta on Päijät-Hämeen kärjäoikeudessa käsitelty tapauksessa R 13/1667. Syytteen mukaan vastaaja on kavaltanut kaupungille kuuluvia varoja uimahallin lipputuloista yhteensä 49 737,15 euroa, jotka hänen olisi ostopalvelusopimuksen mukaan tulut tilittää kaupungille. Asianomistaja vaati vastaajaa korvaamaan kavalletut varat viivästyskorkeineen sekä oikeudenkäyntikulut. Vastaaja kiisti syytteen kokonaisuudessaan ja vetosi virheeseen kassajärjestelmässä. Vastaaja tuomittiin kahdeksan kuukauden ehdolliseen vankeuteen sekä korvausvelvollisuuteen asianomistajan vaatimusten mukaisesti. Tuomiosta ilmenee, että kassaohjelmistosta ei vastaajan väittämää ohjelmistovirhettä ollut havaittavissa muilla käyttäjillä. Vastaaja ei myöskään osannut selittää, miksei ollut tehnyt tilityksiä joka kuukausi sopimuksen mukaisesti. Todistajien mukaan käteismäärät kassaraporteilla vastasivat normaalitilannetta. Vastaaja valittiin tuomiosta hovioikeuteen, joka kuitenkin oli kärjäoikeuden kanssa yhtä mieltä eikä muuttanut kärjäoikeuden langettamaa tuomiota (Hovioikeus: Orimattilan urheilutalon varoja kavallettiin 4.6.2014).

5.1.3 Lievät kavallukset

Lievinä kavalluksina tuomittuja oli Päijät-Hämeen käräjäoikeudessa vuosien 2013–2015 välillä tuomittu seitsemän tapausta. Lievinä kavalluksina tuomituista 57 % käsiteltiin istunnossa ja 43 % kirjallisen menettelyn kautta. Tuomitujen sukupuolijakauma oli samassa linjassa kuin kavallusrikoksissa kokonaisuutena. Tuomituista 43 % oli naisia ja 57 % miehiä. Tuomitun kotipaikkakunnat jakautuivat aiemmasta poiketen melko tasaisesti. Lahdesta tuomituista oli kolme, Nastolasta kaksi ja muualta kaksi henkilöä.

Ikäjakauma lievissä kavalluksissa poikkesi kavalluksesta tuomituista kokonaisuutena, sillä eniten lievään kavallukseen syyllistyneistä oli syntynyt 1980-luvulla (43 %). Huomioitavaa oli myös, että 90-luvulla syntyneitä oli lievään kavallukseen syyllistyneistä 29 %. Näin ollen yli 70 % lievistä kavalluksista oli 80–90-luvulla syntyneiden tekemiä. Keskiarvoiseksi syntymävuodeksi muodostuikin lievissä kavalluksissa vuosi 1981. Tekijä on siis keskiarvoisesti ollut tekoaikaan 32–34-vuotias.

Lievissä kavalluksissa myös kavallussuhde poikkesi suuresti aiemmista, yksityishenkilöiden välisten kavallussuhteiden kattaessa 86 % tapauksista. Yleisimpinä suhteina näistä olivat löytäjä-omistaja (33 %) sekä myyjä-ostaja suhde (33 %). (Kuva 10.)

Kuva 10. Kavallussuhde lievissä kavalluksissa (n=7)

Lievissä kavalluksissa keskiarvoinen kavallussumma oli noin 130 euroa. Kavallussummien vaihteluväli oli todella pieni, 80 eurosta 180 euroon. Kavallusmuotona lievissä kavalluksissa oli esinekavallus 57 %:ssa ja löytötavarankavallus 43 %:ssa tapauksista. Saatavan kavalluksia lievissä kavalluksissa ei siis esiintynyt lainkaan. Tekotapoja lievissä kavalluksissa ilmeni ainoastaan kaksi erilaista: tavaran, maksun tai varojen palauttamisen/luovuttamisen laiminlyönnin kautta kavaltaminen 67 %:ssa tapauksista ja löydetyn tavaran pitäminen 33 %:ssa tapauksista.

Tavaran luovuttamisen laiminlyönnin kautta kavaltamista on käsitelty Päijät-Hämeen käräjäoikeuden ratkaisussa R 14/1702. Syytteen mukaan vastaaja oli myynyt asianomistajalle tietokoneen 180 eurolla, muttei kuitenkaan luovuttanut tietokonetta eikä myöskään palauttanut asianomistajan rahoja. Vastaaja oli siis syyllistynyt kauppasumman kavaltamiseen. Vastaaja oli tunnustanut teon esitutkinnassa. Syyttäjä ajoi syytettä kavalluksena, mutta käräjäoikeus päätyi tuomitsemaan vastaajan lievistä kavalluksesta, sillä sekä omaisuuden arvo että teko kokonaisuutena arvioiden katsottiin vähäisiksi. Vastaaja tuomittiin 15 päiväsakkoon ja korvausvelvollisuuteen asianomistajan vaatimusten mukaisesti.

Löydetyn omaisuuden pitämisen kautta kavaltamista on Päijät-Hämeen käräjäoikeus taas käsitellyt tapauksessa R 13/1302. Syytteen mukaisesti vastaaja oli anastanut kaupan kassalta löytämänsä lompakon, jossa 80 euroa rahaa sekä kortteja. Asianomistaja vaati vastaajaa korvaamaan lompakossa olleet käteisvarat 85 euroa sekä asian selvittelystä aiheutuneita kuluja 251,65 euroa. Vastaaja oli tunnustanut teon eikä vastustanut asianomistajan vaatimuksia. Vastaaja tuomittiin 15 päiväsakkoon vakiintuneen rangaistuskäytännön mukaisesti sekä korvausvelvollisuuteen asianomistajan vaatimusten mukaisesti.

5.2 Kavallusrikostyyppit

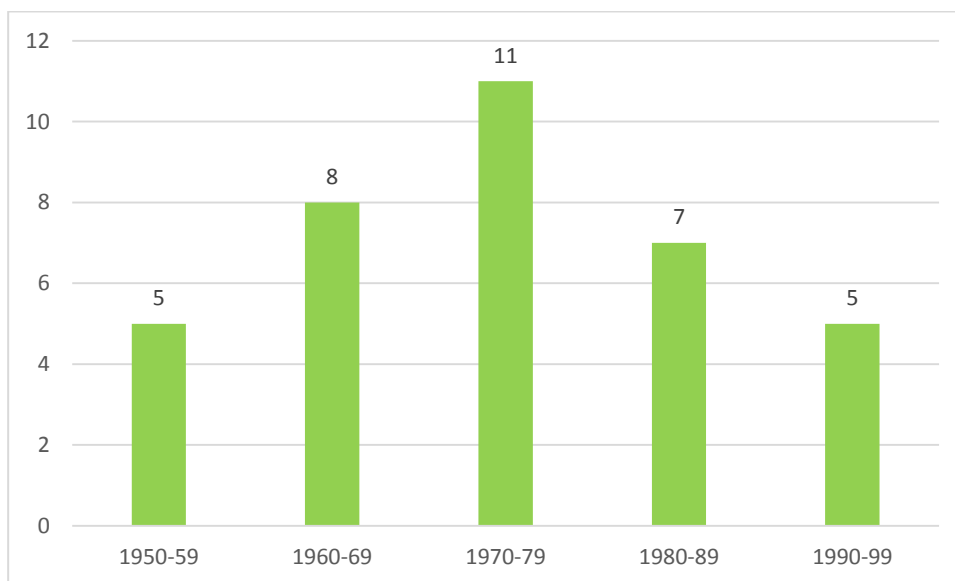
5.2.1 Esinekavallukset

Suurin osa (76,6 %) Päijät-Hämeen käräjäoikeuden antamista kavallustuomioista koski esinekavallusta. Tuomioista 64 % oli käsitelty istunnossa ja 36 %

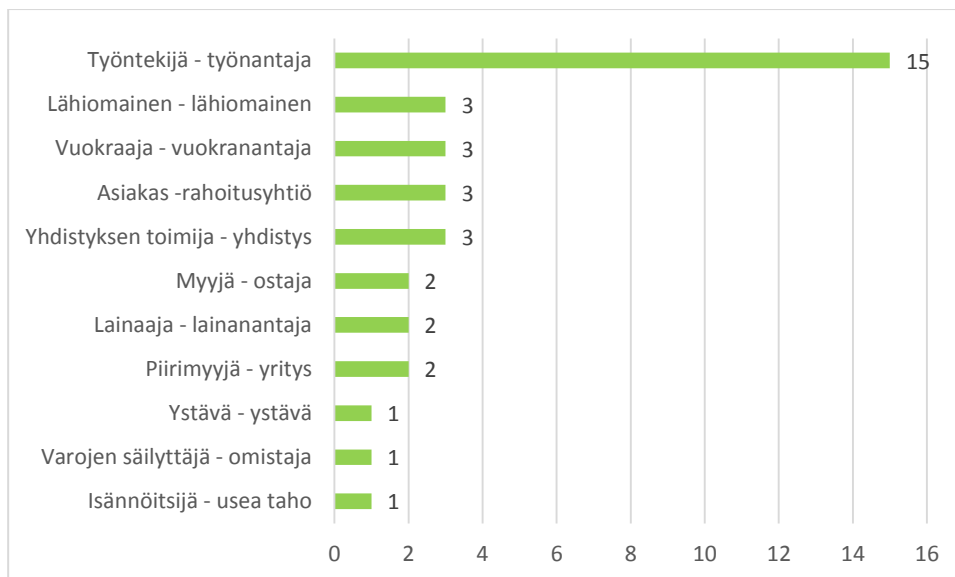
kirjallisena menettelynä. Tuomittujen kotipaikka noudatti samaa linjaa kuin kavallusrikoksissa yleisestikin, tuomituista 44 % oli lahtelaisia. Sukupuolija-kauma esinekavalluksissa oli täysin tasainen.

Esinekavalluksesta tuomittujen määrät olivat melko tasaiset eri vuosikymmenillä syntyneiden välillä (Kuva 11.). Kuten kavallusrikoksissa yleisestikin, myös esinekavalluksissa 70-luvulla syntyneitä oli tuomittujen joukossa eniten. Keskiarvoisesti esinekavallukseen syylistynyt oli tekohetkellä ollut 39–41-vuotias.

Kuva 11. Esinekavalluksesta tuomittujen määrät syntymävuosikymmenittäin (n=36)

Suhde kavalluksesta tuomitun ja uhrin välillä oli 75 %:ssa esinekavalluksista yrityksen ja yksityisen välinen. Kahden yksityishenkilön välinen kavallussuhde oli siis vain 25 %:ssa tapauksista. Kuten aiemminkin on todettu, suurin yksittäinen kavallussuhde oli työntekijöiden työnantajalta tekemät kavallukset (42 %). (Kuva 12.)

Kuva 12. Kavallussuhde esinekavalluksissa (n=36)

Kavallussumma esinekavalluksissa oli keskiarvoisesti noin 15 700 euroa, joskin summat vaihtelivat 140 euron ja 99351 euron välillä. Tekoaste esinekavalluksissa noudatti kavallusrikosten yleistä linjaa. Kavalluksista 64 % tuomittiin perusmuotoisina kavalluksina, 25 % törkeinä kavalluksina ja 11 % lievinä kavalluksina.

Tekotapoina esinekavalluksissa oli nähtävissä neljää eri tapaa. Yleisimpänä tekotapana olivat kavallukset kassavaroista (33 %). Tilinkäyttöoikeuteen perustuvia kavalluksia oli 28 %, tavaran oikeudettomaan myyntiin perustuvia 17 % ja tavaran, maksun tai varojen palauttamisen laiminlyönnin kautta kavallettuja 22 %. Tekotapojen jakautuminen noudatti siis hyvin oikeuskirjallisuudessa esitettyjä esinekavalluksen tyyppitapauksia.

Esinekavallusta, joka koski työntekijän kassavaroista kavaltamista, on Päijät-Hämeen käräjäoikeus käsitellyt tapauksessa R 14/1181. Syytteen mukaan vastaaja oli anastanut kassavaroja työskennellessään kassalla yhteensä 3186,06 euron arvosta. Vastaaja oli toteuttanut teon tekemällä kotikoneellaan itse pullonpalautuskuitteja, jotka oli lyönyt kassaan ottaen varat itsellensä. Asianomistaja vaati vastaaja korvaamaan kavalletut varat viivästyskorkoineen. Vastaaja tunnusti teon ja hänet tuomittiin vakiintuneen rangaistuskäytännön mukaisesti kolmen kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen sekä korvausvelvollisuuteen asianomistajan vaatimusten mukaisesti.

Kassavaroista kavaltamista sekä tilinkäyttöoikeuteen perustuvaa kavaltamista yhdistyksen toimijan toimesta on käsitelty asiassa R 13/1229. Syytteen mukaan yhdistyksen rahastonhoitajana toiminut vastaaja on anastanut hallussaan olevia varoja jättämällä kioskimaksuja tilittämättä ja tekemällä tilisiirtoja yhdistyksen tililtä omalle tililleen yhteensä 5724,34 euron arvosta. Asianomistaja vaati vastaajaa korvaamaan varat viivästyskorkoineen sekä selvittelykuluja 1500 euroa. Vastaaja myönsi teot muutoin, paitsi 1211,70 euron kioskitulojen tilittämättä jättämisen osalta. Käräjäoikeus tuomitsi vastaajan neljän kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen sekä korvausvelvollisuuteen asianomistajan vaatimusten mukaisesti. Käräjäoikeuden mukaan, osittaisen tunnustamisen lisäksi, todisteet osoittivat vastaajan tienneen kyseisen kioskitilityksen tuloksen ja vastaaja oli myös väittänyt vieneensä tilityksen pankkiin, mikä viittasi peittelytarkoitukseen.

Lähiomaisen tilinkäyttöoikeutta hyväksikäyttäen tekemää kavallusta on Päijät-Hämeen käräjäoikeus käsitellyt ratkaisussaan R 14/1038. Syytteen mukaan vastaaja oli anastanut tilinkäyttöoikeuteensa perustuen isältään varoja ainakin 8000 euroa. Vastaaja oli toteuttanut teon nostamalla käteistä pienissä erissä sekä maksamalla omia menojaan asianomistajan tililtä. Asianomistaja vaati vastaajaa korvaamaan kavalletut varat viivästyskorkoineen. Vastaaja tunnusti teon ja tuomittiin kuuden kuukauden ehdolliseen vankeuteen sekä korvausvelvollisuuteen asianomistajan vaatimusten mukaisesti.

5.2.2 Saatavan kavallukset

Suoranaisia saatavan kavalluksia oli tutkituista kavallustapauksista ainoastaan viisi kappaletta (10,6 % kokonaismäärästä). Kaikki saatavan kavallusta koskevat kavallustapaukset, yhtä lukuun ottamatta, käsiteltiin istuntonmenettelyssä. Saatavan kavalluksissa tuomitun kotipaikka oli 40 %:lla tuomituista Lahti. Sukupuolijakauma saatavan kavalluksissa oli lähes tasainen, naisten osuuden ollessa 40 % ja miesten 60 %.

Tuomittujen ikäjakauma saatavan kavalluksissa oli varsin suppea, 70-luvulla syntyneitä oli tuomituista 60 %. Keskiarvoisesti saatavan kavalluksesta tuomittu oli tekohetkellä 45–47-vuotias. Tekoasteen suhteen saatavan kavalluk-

set poikkesivat suuresti kavallusrikoksista yleisesti. Törkeämuotoisia kavalluksia oli saatavan kavalluksista yli puolet (60 %) tuomioista ja perusmuotoisia loput 40 %. Lieviä kavalluksia ei saatavan kavalluksissa ollut lainkaan.

Tekosuhte saatavan kavalluksissa oli neljässä tapauksessa viidestä yrityksen ja yksityishenkilön välinen. Suhde jakautui tasaisesti työnantajan työntekijältä tekemiin kavalluksiin (40 %) sekä yrittäjän kaupungilta tekemiin kavalluksiin (40 %). Huomattavaa saatavan kavalluksissa oli, ettei yleisintä tekosuhdetta (työntekijä työnantajalta) esiintynyt lainkaan. Yksityishenkilöiden välisessä kavallussuhteessa kyse oli toimeksiantajan ja toimeksisaajan välisestä suhteesta.

Kavalluksen summa oli saatavan kavalluksissa keskiarvoisesti noin 16 800 euroa. Kavallussumma vaihteli kuitenkin 2900 euron ja 49 700 euron välillä. Tekotapana kaikissa saatavan kavalluksissa oli tilitysvollisuuden laiminlyönti.

Työnantajan työntekijältään tekemää kavallusta on Päijät-Hämeen käräjäoikeus käsitellyt ratkaisussaan R 13/1053. Tapauksessa oli kyse siitä, että vastaaja oli yhtiön toimitusjohtajana käyttänyt yhtiön menoihin kahden työntekijänsä varoja, jotka hänen olisi tullut tilittää ELY-keskukselle. Varat olivat työntekijöille maksettuja palkkaturvavaroja, jotka yhtiön konkurssin peruuntuessa oli palautettu työntekijöiden toimesta yhtiölle eteenpäin tilitettäviksi. Asianomistajat vaativat toimitusjohtajaa korvaamaan varat 3160,58 euroa viivästyskorkeineen. Vastaaja tunnusti ja hänet tuomittiin vakiintuneen rangaistuskäytännön mukaisesti kavalluksesta 30 päiväsakkoon ja korvausvelvollisuuteen asianomistajien vaatimusten mukaisesti.

Yrittäjän kaupungilta tekemää kavallusta on Päijät-Hämeen käräjäoikeus taas käsitellyt tapauksessa R 15/115. Syytteen mukaan, vastaaja oli jättänyt tilittämättä kaupungille sopimuksen nojalla haltuunsa saamiaan linja-autolipputuloja 16 000 euron arvosta. Yrityksen talouspäällikkönä toiminut vastaaja oli hakenut kassan päivittäin, mutta laittanut vain osan varoista yrityksen kassaan. Teko oli tehty pitkällä aikavälillä ja luottamuksellista asemaa peittelyssä hyväksikäyttäen hyödyntämällä linja-auton maksulaitteen puuttumista. Vastaaja kiisti syyllistyneensä tekoon ja ilmoitti kuljettajan anastaneen puuttuvat varat. Tuomiossa käräjäoikeus totesi vastaajan syyllistyneen tilitysvollisuuden laiminlyöntiin 12 000 euron osalta. Törkeysarvioinnissa teko todettiin törkeäksi,

sillä summa ylitti 8500 euroa ja teko oli myös kokonaisuutena arvioiden törkeä tekojen pitkän ajanjakson, peittelypyrkimyksen sekä suunnitelmallisuuden vuoksi. Mainittujen seikkojen vuoksi teko edellytti normaalia ankarampaa rangaistusta. Vastaaja tuomittiin 8 kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen ja korvausvelvollisuuteen kaupungille 12000 euron osalta viivästyskorkeeseen. Vastaaja on valittanut tuomiosta hovioikeuteen, eli tuomio ei ole vielä lainvoimainen.

5.2.3 Löytötavaran kavallukset

Löytötavaran kavalluksia oli myös kavallusten kokonaismäärään nähden vähän, ainoastaan 6 kappaletta (12,8 % kokonaismäärästä). Tuomitun kotipaikka oli löytötavarankavalluksissa puolessa tapauksista Lahti. Löytötavaran kavalluksesta tuomittujen sukupuolijakauma poikkesi edellä esitetystä paljon. Sukupuolijakauma oli todella miesvoittoinen, kuudessa tapauksessa viidestä tuomittu oli mies.

Ikäjakauma tuomittujen välillä oli myös melko tasainen, eniten (33 %) oli 70- ja 80-luvulla syntyneitä, 60- ja 90-luvulla syntyneitä oli puolet vähemmän. Keskiarvoisesti löytötavarankavallukseen syyllistynyt oli tekohetkellä 35–37-vuotias. Tekoasteen suhteen löytötavarankavallukset jakautuivat tasaisesti perusmuotoisen ja lievän kavalluksen kesken. Törkeitä kavalluksia ei löytötavarankavalluksissa ollut yhtään.

Kavallussuhteen osalta löytötavarankavallukset poikkesivat myös suuresti kavallusrikoksista kokonaisuutena. Suhde kavaltajan ja uhrin välillä oli kaikissa paitsi yhdessä tapauksissa kahden yksityishenkilön välinen suhde. Löytötavarankavallukselle ominaisen löytäjä-omistaja suhteen (50 % tapauksista) lisäksi, kavallussuhteenä esiintyi varojen väärä saaja-varojen omistaja-suhde (33 %) sekä vuokraaja-vuokranantaja-suhde (17 %). Summaltaan löytötavarankavallukset olivat melko pieniä, keskiarvoisesti 584,95 euroa. Vaihteluväli summassa oli 80 euron ja 1400 euron väliltä.

Tekotapoina löytötavarankavalluksissa ilmeni kahta lajia. Yleisimmin tekotapana oli löytötavaran pitäminen (67 %), kun taas tavaran, maksun tai varojen palauttamisen laiminlyönti oli tekotapana 33 %:ssa tapauksista.

Löytötavarankavallusta on Päijät-Hämeen käräjäoikeus käsitellyt ratkaisussaan R 14/2226. Syytteen mukaan vastaaja oli anastanut pitämällä itsellään löytämänsä 1000 euron arvoisen polkupyörän, joka oli aiemmin anastettu asianomistajalta. Asianomistaja vaati vastaajaa korvaamaan pyörän arvon 1000 euroa. Vastaaja tunnusti teon ja hänet tuomittiin vakiintuneen rangaistuskäytännön mukaisesti kavalluksesta 30 päiväsakkoon ja korvausvelvollisuuteen asianomistajan vaatimusten mukaisesti.

Virheelliselle tilille maksettujen varojen palauttamatta jättämistä on Päijät-Hämeen käräjäoikeus käsitellyt ratkaisussaan R 13/2004. Tapauksessa oli kyse siitä, että yritys oli virheellisesti maksanut väärän henkilön tilille 1729,27 euroa. Vastaajaa oli pyydetty palauttamaan varat, mutta varoista oli palautettu ainoastaan 300 euroa. Asianomistaja vaati vastaajaa korvaamaan puuttuvat 1429,70 euroa. Vastaaja tunnusti teon ja hänet tuomittiin vakiintuneen rangaistuskäytännön mukaisesti 40 päiväsakkoon ja korvausvelvollisuuteen asianomistajan vaatimusten mukaisesti.

5.3 Seuraamuksista

Päijät-Hämeen kavallusten seuraamuksia käsitellessä on otannassa esiintyneistä tuomioista jätetty pois tuomitut yhteisrangaistukset (2 kpl), joissa rangaistus määräytyi kavallusta rangaistavamman teon mukaisesti. Myös tuomio, jossa riittäväksi rangaistukseksi määriteltiin aiempi neljän vuoden ehdoton rangaistus, on jätetty seuraamuksissa huomioimatta. Ehdollisen vankeusrangaistuksen määrät muutettiin päiviksi käyttämällä kuukausijakajana lukua 30.

Päijät-Hämeen käräjäoikeudessa tuomituista kavallusrikoksista päiväsakkoja tuomittiin 45 %:ssa tapauksista ja ehdollista vankeutta 55 %:ssa tapauksista. Yhdyskuntapalvelua ehdollisen vankeusrangaistuksen lisäksi tuomittiin ainoastaan 7 %:ssa tuomioista (13 % ehdollisen vankeusrangaistuksen saaneista). Keskiarvoisesti kavalluksesta tuomittu päiväsakkojen määrä oli 33 kappaletta, ehdollisen vankeusrangaistuksen pituus 210 pv (7 kk) ja yhdyskuntapalvelun määrä 60 tuntia. Rangaistuksissa huomioitavaa on, että ehdottomia rangaistuksia ei ole Päijät-Hämeessä annettu lainkaan. Tämä antaa mielestäni viitteitä myös siitä, että vastaajilla ei aiempaa rikoshistoria suuremalti ole.

Perusmuotoisista kavalluksista (27 kpl) 52 % tuomittiin päiväsakkoihin ja 48 % ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Päiväsakkojen keskiarvoinen määrä tuomioissa oli 40 kpl ja ehdollisen vankeusrangaistuksen pituus 95 pv. Määrät noudattavat melko hyvin valtakunnallista linjaa, sillä keskiarvoisesti perusmuotoisesta kavalluksesta on vuosien 2009–2014 välillä tuomittu päiväsakkoja 42,3 kappaletta ja ehdollista vankeutta 2,8 kk eli 84 päivää (Liite 3.).

Rikoslain mukaisesti perusmuotoisesta kavalluksesta voidaan tuomita sakkoon tai enintään 1,5 vuoden vankeusrangaistukseen (RL 28. luku 4. §). On siis nähtävissä, että rangaistuksissa keskimäärin noudatetaan melko maltillista linjaa. Ankarin rangaistus perusmuotoisissa kavalluksissa oli Päijät-Hämeen käräjäoikeuden tuomioissa 180 pv (6 kk) ehdollista vankeutta, eli vuoden vähemmän kuin lain mahdollistama maksimirangaistus.

Kaikissa Päijät-Hämeen käräjäoikeuden käsittelemissä törkeää kavallusta koskevissa tapauksissa vastaaja tuomittiin ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Kolmessa tapauksessa ehdollisen vankeusrangaistuksen lisäksi vastaaja tuomittiin yhdyskuntapalveluun. Keskiarvoinen vankeusrangaistuksen pituus oli 350 pv ja yhdyskuntapalvelun määrä 60 tuntia. Törkeiden kavallusten rangaistusmäärät poikkeavat jonkin verran valtakunnallisista määristä. Valtakunnallisesti ehdollisen vankeuden pituus on keskiarvoisesti ollut vuosien 2009–2014 välillä törkeässä kavalluksessa 16,2 kuukautta (486 päivää) ja yhdyskuntapalvelun pituus 4,8 kuukautta eli 144 päivää. (Liite 3.)

Lain mukaisesti törkeästä kavalluksista on tuomittava aina vankeusrangaistus, pituudeltaan neljästä kuukaudesta neljään vuoteen. Huomattavaa on, että törkeästäkään kavalluksesta ei ehdotonta vankeutta tuomittu yhdessäkään tapauksessa ja myös ehdolliset rangaistukset olivat huomattavasti lähempänä rangaistusasteikon lievempää kuin ankarampaa päätä. Ankarin rangaistus törkeissä kavalluksissa Päijät-Hämeessä oli 18 kuukautta ehdollista vankeutta lisättynä 70 päivällä yhdyskuntapalvelua.

Kaikissa lievissä kavalluksissa tuomiona oli päiväsakkoja. Keskiarvoisesti päiväsakkojen määrä oli 16 kappaletta. Määrä ei poikkea mittavasti valtakunnallisesta linjasta, sillä keskimäärin vuosien 2009–2014 välillä lievän kavalluksen sakkomäärä on ollut 18,2 kappaletta (Liite 3.). Lisäksi kaikissa tapauksissa

vastaaja velvoitettiin korvaamaan asianomistajalle aiheutunut vahinko kuluneen. Lievästä kavalluksesta on rikoslain mukaisesti tuomittava sakkorangaisutus, jolle ei ole asetettu määrällisiä rajoja.

Esinekavalluksiin sisältyi niin perusmuotoisia, törkeitä kuin lieviäkin kavalluksia. Näin ollen seuraamukset myös keskiarvoisesti noudattavat samaa linjaa kuin kavallusrikoksissa kokonaisuutena. Päiväsakkoja tuomittiin 38 %:ssa tapauksista ja ehdollista vankeutta 62 %:ssa tapauksessa. Lisäksi yhdyskuntapalvelua ehdollisen vankeuden oheen tuomittiin 14 %:lle ehdollisen tuomion saaneista. Keskiarvoisesti päiväsakkojen lukumäärä oli 37 kpl ja ehdollisen vankeuden pituus 208 pv (6,9 kk). Tekoasteittain eriteltynä päiväsakkojen määrä oli keskiarvoisesti perusmuotoisissa 46 kpl ja lievissä 16 kpl sekä ehdollisen vankeuden määrä perusmuotoisissa 95 pv (3,2 kk) ja törkeissä 391 pv (13 kk).

Saatavan kavalluksissa tekoasteina olivat perusmuotoinen sekä törkeä kavallus. Päiväsakkoja tuomittiin 40 % tapauksista ja ehdollista vankeutta lopuissa 60 % tapauksista. Keskiarvoisesti päiväsakkojen määrä oli saatavan kavalluksissa 35 kpl ja ehdollisen vankeuden pituus 240 pv (8 kk). Tekoasteittain eriteltynä keskiarvoiset määrät olivat perusmuotoisessa päiväsakkoja 35 kpl ja törkeässä ehdollista vankeutta 240 pv (8 kk).

Löytötavarankavalluksissa tekoasteina olivat perusmuotoinen sekä lievä kavallus. Kaikissa tapauksissa vastaaja tuomittiin päiväsakoihin. Sakkojen keskiarvoinen kappalemäärä oli 24 kpl ja tekoasteittain eriteltynä perusmuotoisissa 30 kpl ja lievissä 15 kpl.

Rangaistuksissa oli mielestäni havaittavissa suuresti vaihtelua, mikäli asiaa tarkastelee ainoastaan kavallussumman suhteen. Esimerkiksi tapauksissa R 13/1053 ja R 14/1181, kavallettu summa oli tapauksissa melko saman suuruisen (noin 3200 eur), kuitenkin toisen vastaajan rangaistus oli 30 päiväsakkoa ja toisen 3 kuukautta ehdollista vankeutta. Tämä osoittaa mielestäni hyvin sen, että ainoastaan kavalletun omaisuuden euromäärän perusteella ei kavallusrikoksessa voi rangaistusta määrittää. Muilla tapaukseen liittyvillä seikoilla, kuten esimerkiksi tekotavalla, tekosuhteella tai näytetyllä suunnitelmallisuudella, onkin suuri merkitys rangaistuksen määrittämisessä.

6 KAVALLUSTAPAUSTEN HAASTEET KÄRÄJÄTUOMARIEN NÄKÖKULMASTA

Haastattelin erikseen kahta Päijät-Hämeen käräjäoikeuden käräjätuomaria (käräjätuomarit A ja B). Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituina teema-haastatteluina. (Käräjätuomari A ja B, 2016.) Haastattelupyynnöt lähetin kaikille Päijät-Hämeen käräjäoikeudessa edelleen työskenteleville käräjätuomareille, joilla oli tutkimieni tapausten perusteella kokemusta yli kolmesta kavallustapauksesta. Valitettavasti kriteerit täyttäviä tuomareita oli ainoastaan kolme kappaletta ja vain kaksi heistä suostui haastatteluun.

Haastattelujen aluksi tiedustelin, onko nykyinen kavallussäätely haastateltavien mielestä ajan tasalla ja antaako säätely tarpeeksi harkintavaltaa lainsoveltajille. Käräjätuomari A:n mukaan kavallusten säätely on ajantasainen ja hän ei näe tarvetta muutoksille. Tunnusmerkistö laissa on varsin kattava ja toisaalta myös joustava. Harkintavaltaa lainsoveltajille tämänhetkinen säätely jättää käräjätuomari A:n mukaan tarpeeksi paljon. Myös käräjätuomari B:n mielestä säätely on sinällään ajantasainen ja hyvä, jättäen riittävästi harkintavaltaa lainsoveltajille. Tunnusmerkistö täyttää hyvin laillisuusperiaatteen vaatimukset, eikä sen soveltaminen jää vapaaseen harkintaan.

Tiedustelin myös haastateltavien mielipidettä kavallusrikosten rangaistusasteikosta ja sen soveltamisesta. Nykyinen rangaistusasteikko on käräjätuomari A:n mielestä riittävä ja kavallusrikoksissa useimmiten sovelletaan rangaistusasteikon alaosaa. Yleisestikin rangaistusasteikkojen ankarampi osa on käytössä ainoastaan huumausainerikoksissa ja henkirikoksissa, eli kavallusrikokset eivät poikkea yleisestä linjasta. Rangaistuskäytäntöä kavallusrikoksista on jonkin verran saatavilla, mikä auttaa tuomion määrittämisessä. Kavallusrikokset ovat kuitenkin luonteeltaan hyvin erilaisia, eli euromäärän lisäksi rangaistuksen mittaamisessa suuri merkitys on muilla tekoon liittyvillä seikoilla. Käräjätuomari B:n mukaan kavallusrikoksiin, kuten omaisuusrikoksiin yleisestikin, suhtautuminen on jo pitkään lieventynyt, jolloin myös rangaistukset ovat nykyisin lievempiä. Rangaistusasteikko on siis soveltuva ja yleisen linjauksen mukaisesti myös kavalluksissa tuomiot ovat enimmälti lähempänä rangaistusasteikon alaosaa. Oikeuskäytäntöä kavallusrikoksista on tuomion määrittämistä varten paljon saatavilla. Kavalluksen summalla on oleellinen merkitys tuomion määrittämisessä, mutta kavallusrikoksessa euromäärä ei kuitenkaan saisi ylikorostua. Kavallustuomiossa oleellista olisikin huomioida enimmälti myös

muiden seikkojen, kuten esimerkiksi tekotavan, olosuhteiden tai suunnitelmallisuuden tuomion määrittämisessä.

Halusin tietää myös, mistä haastateltavat ajattelevat tuomiomäärien laskun vuonna 2015 johtuvan. Tuomiomäärien väheneminen on kärjätuomari A:n mukaan varmastikin vain puhdasta sattumaa, eikä hän usko itse kavallusrikosten radikaalisti vähentyneen. Vaikutusta vähentyneisiin tuomiomääriin saattaa olla myös resurssi- ja priorisointilinjauksilla eri instansseissa, esimerkiksi poliisilla tai syyttäjällä. Myös kärjätuomari B pitää tuomiomäärien laskua vuonna 2015 pelkkänä sattumana eikä usko sinällään kavallusrikosten vähentyneen.

Tiedustelin haastateltavilta myös, ovatko kavallustapaukset haastavia tuomita ja mistä haasteet yleensä muodostuvat. Kärjätuomari A:n mukaan normaalitkin kaikissa rikoksissa on ratkaisemattomia kysymyksiä, joiden selvittämisen jälkeen aletaan etsimään vastauksia. Kavallusrikoksissa kysymykset ovat melko usein kuitenkin selkeitä. Kavallustapauksissa kärjätuomari A:lle on harvoin tullut vastaan haasteita oikeuskysymysten suhteen, enemmänkin haasteet ovat liittyneet näyttökysymyksiin. Näyttökysymyksistä esimerkkinä hän mainitsee haasteet tapahtumien selvittämisessä, kavallussumman määrittämisessä sekä siinä, onko vastaaja saanut omaisuuden haltuunsa kavallusrikoksessa tarkoitetulla tavalla. Kavallusrikosten monimuotoisuus tuo myös haasteita kärjätuomarille. Kavallusrikoksissa kavallussumman lisäksi, ovat teon yksittäiset piirteet (esimerkiksi tekotapa, olosuhteet, luottamusasema) huomioitava tuomion määrittämisessä niin sanottua perusrikosta (esimerkiksi rattijuopumus) mittavammin. Tapausten vähäisyys aiheuttaa myös haasteita, joskin lähinnä vain rangaistuksen mittaamisen osalta. Myös pitkällä aikavälillä tehdyt kavallukset ovat haasteellisia tuomita, sillä kavalluksen ajallinen määrittäminen saattaa olla hankalaa.

Kärjätuomari B kertoi haastavuuden riippuvan täysin tapauksesta ja vaihtelevan paljon. Kavallusten ollessa todella monimuotoisia esimerkiksi varkauksiin nähden, voidaan kuitenkin sanoa kavallusten olevan jonkin verran haasteellisempia tuomita. Erityisesti saatavan kavalluksiin (RL 28. luku 4. § 3. mom.) liittyy paljon yksilöllisiä ja tapauskohtaisia piirteitä, jotka tuovat omat haasteensa tuomitsemiseen. Tuomittavien kavallustapausten vähäinen määrä vaikuttaa myös haasteellisuuteen, jolloin esimerkiksi harvinaisemmissa saatavan kavalluksissa joutuu sinällään ”lähtemään nolliasta liikkeelle”. Yleisesti ottaen

käräjätuomari B:n mielestä haasteet ovat kuitenkin kavallustapauksissa enemmän oikeuskysymysten kuin näyttökysymysten puolella. Tämä johtuu osittain siitä, että monet tyypillisimmistä kavallusrikoksista tunnustetaan, jolloin osittain vältetään suuremmilta näyttöongelmilta. Näyttöön liittyvistä haasteista esimerkkinä käräjätuomari B mainitsee pitkällä aikavälillä tehdyt saatavan kavalukset, jolloin näyttöä joudutaan arvioimaan esimerkiksi vertailutiedon perusteella.

Minua kiinnosti tietää myös, millainen vaikutus vastaajan tunnustamisella tai syyttäjän rangaistusseuraamuskannanotolla on kavallustapauksen tuomitsemiseen. Käräjätuomari A kertoi, että tunnustamisella ei sinällään ole merkitystä tuomion kannalta, ellei vastaaja ole konkreettisesti omilla toimillaan tunnustuksen lisäksi edesauttanut rikoksen selvittämistä. Syyttäjän rangaistusseuraamuskannanotto ei sido käräjäoikeutta, joskin syyttäjät ovat useimmiten varsin samoilla linjoilla rangaistuskannanotoissaan käräjäoikeuden kanssa. Myös käräjätuomari B:n mukaan tunnustaminen sinällään ei riitä tuomitsemiseen, joskin lievissä ja niin sanotuissa massarikoksissa tunnustamisen näyttöarvo on suurempi. Joissain tilanteissa vastaajan tunnustus saattaa myös poistaa isojakin näyttöongelmia. Itse tunnustaminen ei rangaistuksen määrittämiseen kuitenkaan vaikuta. Myös käräjätuomari B kertoi, ettei syyttäjän rangaistusseuraamuskannanotto sido käräjäoikeutta mitenkään, mutta yleisesti ottaen syyttäjät ovat varsin oikeilla linjoilla rangaistusvaatimusten suhteen.

Lisäksi tiedustelin, onko ehdollisista ja melko lievistä vankeusrangaistuksista vedettävissä johtopäätöksiä tuomitun aiemmasta rikoshistoriasta. Kummankin haastateltavan mukaan tuomioiden perusteluihin ei välttämättä kirjata ylös, onko vastaajalla aiempaa rikostaustaa. Tämän vuoksi suoraa johtopäätöstä kavallusten tekijöiden rikoshistoriasta ei voi tehdä. Käräjätuomari A kuitenkin kertoo, että rangaistusta määritettäessä vastaajan aiempi rikostausta luonnollisesti huomioidaan. Sinällään vankeusrangaistusten pituudesta ei käräjätuomari B:n mukaan pysty tekemään johtopäätöksiä vastaajan rikoshistoriasta. Kuitenkin tuomittujen vankeusrangaistusten ehdollisuus sekä käräjätuomari B:n kokemus kavallustapausten tuomitsemisesta, antaa selviä viitteitä siitä, että ainakin tyypillisimmässä kavalluksissa (esimerkiksi kavallus työnantajalta tai yhdistykseltä) tuomitut eivät pääsääntöisesti ole niin sanottuja ammattirikollisia. Enemmänkin kyse on ”tilaisuus tekee varkaan” tyyppisistä tapauksista.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA OMAA POHDINTAA KAVALLUKSISTA

Kavallusten nykyinen sääntely on ollut voimassa jo yli 25 vuotta. Käräjätuomareiden haastatteluista ilmeni kuitenkin, että sääntely on edelleen varsin käyttökelpoinen eikä tarvetta uudistuksille tai muutoksille ole ilmennyt. Voidaankin siis todeta, että kavalluksia koskeva lainsäädäntö on onnistuttu aikanaan muotoilemaan varsin kattavaksi sekä toisaalta myös joustavaksi. Myös rangaistusasteikko koettiin käräjätuomareiden puolelta riittäväksi. Itse kuitenkin mietin, rangaistusten ollessa suhteellisesti lähempänä minimirangaistuksia niin Päijät-Hämeessä kuin valtakunnallisestikin, olisiko rangaistusasteikon kokonaisvaltaisemmalle käytölle perusteita? Mikäli törkeänkin kavalluksen rangaistus on enimmillään perusmuotoisen kavalluksen maksimirangaistusmäärä, ei voi sanoa, että rangaistusasteikkoa sovellettaisiin täysimääräisesti.

Kavallustapauksia etenee tuomioistuimeen melko vähäisesti verrattuna poliisin tietoon tulleisiin tapauksiin. Huomioitavaa kuitenkin on, että lievien kavallusten osalta käsittely on mahdollista myös rangaistusmääräysmenettelyn kautta, mikä osin vähentää käräjäoikeuteen käsiteltäväksi tulevia tapauksia. Päijät-Hämeen käräjäoikeudessa tuomioita oli kolmen vuoden aikana annettu ainoastaan 52 kappaletta, jolloin voidaan sanoa, että tapaukset ovat melko harvinaisia. Suhde kuitenkin noudattaa melko hyvin valtakunnallista tasoa, joten Päijät-Häme ei kavallusten käsittelymäärien suhteen ole poikkeuksellinen. Vuonna 2015 tuomiomäärät olivat laskeneet huomattavasti aiempiin vuosiin verraten. Tämä kuitenkin käräjätuomareiden mukaan ei anna viitteitä rikosten varsinaisesta vähenemisestä, vaan enemmänkin kyse on sattumasta. Päijät-Hämeessä käräjätuomarit käsitelivät keskiarvoisesti ainoastaan noin yhden kavallustapauksen vuosittain, mikä ei voi mielestäni olla tuomatta haasteita muun muassa tuomion määrittämiseen ja tunnusmerkistön arviointiin sekä lain soveltamiseen.

Päijät-Hämeen kavallusten tekoasteet eivät myöskään poikenneet valtakunnallisista tasoista. Suurin osa kavalluksista oli perusmuotoisia, törkeän ja lievän kavalluksen ilmetessä huomattavasti harvemmin. Kavallustyyppien suhteen Päijät-Hämeen kavallukset olivat suurelta osin esinekavalluksia, mikä vastasi myös oikeuskirjallisuuden esittämää näkemystä kavallustyyppien määrällisestä jakautumisesta. Saatavan kavalluksia tai löytötavaran kavalluksia oli yhteensä edellä esitetyn mukaisesti ainoastaan 23,4 % kaikista Päijät-Hämeen

kavalluksista. Tuomittujen ikäjakauma ja asuinpaikkakunta vaihtelivat myös suuresti, kuitenkin eniten syyllistyneiden joukossa oli 60–80-luvuilla syntyneitä ja Lahdessa asuvia. Tekomuotona Päijät-Hämeen kavalluksissa oli yleisimmin suora kavallus kassavaroista tai kavallus tilinkäyttöoikeuteen perustuen. Tekosuhteista yleisin oli työntekijä-työnantaja-suhde. Johtopäätöksenä voidaankin esittää, että tyypillisimmillään kavallus Päijät-Hämeessä on perusmuotoinen esinekavallus, joka tehdään 60–80-luvulla syntyneen työntekijän toimesta kavaltaamalla työnantajan varoja, joko suoraan kassasta tai tilinkäyttöoikeuteen perustuen.

Itseäni yllätti kavalluksissa tekomuotojen moninaisuus, sillä olin kuvitellut kavallustapausten kirjon huomattavasti yksipuolisemmaksi. Kuitenkin kavallustapauksista oli kolmen erilaisen kavallustyyppin lisäksi havaittavissa kuutta erilaista tekomuotoa ja tekomuotojen sisälläkin suurta vaihtelua esimerkiksi tekosuhteiden ja kavallussummien kesken. Johtopäätöksenä voidaankin esittää, että kavallustapaukset Päijät-Hämeessä ovat todella monimuotoisia ja keskenään erilaisia.

Kuten käräjätuomareiden haastatteluistakin ilmeni, kavallukset ovat usein haastavampia tuomita kuin esimerkiksi sisarikos varkaus. Tämä johtuu suurelta osin kavallusten monimuotoisuudesta, joka voi ilmetä niin tekotavoissa, tekosuhteissa kuin muissakin tapaukseen liittyvissä yksilöllisissä piirteissä. Yllättävää oli huomata, että tuomion määrittämiseen liittyvät haasteet liittyivät toisella käräjätuomarilla enemmän oikeudellisiin kysymyksiin ja toisella näyttökysymyksiin. Ero kuitenkin on varmastikin selitettävissä sillä, että kavallustapausten määrän ollessa vähäinen, on toiselle tuomarille vain osunut erityyppisiä tapauksia kuin toiselle. Johtopäätöksenä voidaankin esittää, että kavallustapaukset ovat haastavampia perusrikoksiin nähden ja tuomitsemisen haasteet johtuvat suurelta osin tapausten erilaisuudesta, vähyydestä sekä näytön arvioinnista.

Kavallustuomioiden ehdollisuudesta oli havaittavissa viitteitä siitä, ettei kavallukseen syyllistyneillä suuremmin ollut aiempaa rikoshistoriaa. Voidaankin siis ajatella kavallusten ainakin osittain olevan niin sanottuja ”tilaisuus tekee varkaan”-tyyppisiä tapauksia. Itse tuomioista ja niiden perusteluista oli saatavilla melko vähän tietoa kavallukseen johtaneista syistä. Olisikin mielenkiintoista tutkia, miten kavallukseen syyllistynyt oli tekoon ajautunut.

Kavallus tekona on myös mediaa ja suurta yleisöä kiinnostava aihe, sillä uutisotsikoita kavalluksista näkyy melko paljon suhteessa kavallusten määriin. Kavallus onkin monen mielestä tuomittavampaa kuin esimerkiksi sisarikos varkaus, kavallukseen syyllistyvän rikkoessa omaisuudensuojan lisäksi myös saavutettua luottamusta. Mielenkiintoista olisikin selvittää myös, kuinka kavallustuomio on vaikuttanut tuomitun elämään jatkossa, erityisesti yleisen tuomitavuuden ja luottamuksen näkökulmasta.

Kuinka kavalluksia sitten pystyttäisiin vähentämään? Itse näen suurimpana keinona yritysten ja yhdistysten sisäisen valvonnan lisäämisen. Suurin yksittäinen ryhmä kavalluksissa oli työnantajalta tehdyt kavallukset, jotka suurelta osin saattaisivat olla estettävissä tarkemmalla valvonnalla ja vastuun jakamisella eri henkilöiden kesken, erityisesti tilinkäyttöön perustuvien kavallusten ollessa kyseessä. Suuren osan kavalluksista mahdollistaa luottamus ja sen rikkominen. Mielestäni kavalluksia saataisiinkin estettyä parhaiten, mikäli niin yritykset kuin yksityishenkilötkin punnitsisivat tarkemmin ja useammalta kannalta ennen kuin luottavat varansa jonkun hallintaan.

Opinnäytetyössäni tavoitteena oli selvittää, minkä tyyppisiä kavallusrikokset Päijät-Hämeessä ovat ja kuinka rikoslakia on kavallustuomioissa sovellettu Päijät-Hämeen käräjäoikeudessa sekä millaisia haasteita käräjätuomarit kohtaavat kavallusrikoksia tuomitessaan. Edellä esitetystä on huomattavissa, että tutkimuksen tavoitteet saavutettiin. Opinnäytetyöni perustuessa suurelta osin lainsäädäntöön, oikeuskirjallisuuteen sekä oikeuskäytäntöön, voidaan työtä pitää niin reliabiliteetiltaan kuin validiteetiltaanakin varsin hyvänä. Käräjätuomareiden haastattelujen osalta luotettavampi ja kattavampi tulos olisi varmasti saavutettu, mikäli haastatteluja olisi tehty useampi. Halusin kuitenkin haastatella käräjätuomareita, joilla oli tutkimieni tapausten perusteella kokemusta yli kolmesta kavallustapauksesta. Valitettavasti tällaisia käräjätuomareita oli ainoastaan kuusi kappaletta, joista kolme enää Päijät-Hämeen käräjäoikeuden palveluksessa.

LÄHTEET

Etelä-Suomen Sanomat. 2015. Etelä-Suomen Sanomien kotisivut. Saatavilla: <http://www.ess.fi/> [viitattu 21.2.2016].

Frände, D., Matikkala, J., Tapani, J., Tolvanen, M., Viljanen, P. & Wahlberg, M. 2010. Keskeiset rikokset. Helsinki: Edita.

HD 2015:33.

HE 74/1945. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rikoslain 28, 29, 31 ja 32 luvun sekä sotaväen rikoslain ja ehdollisesta rangaistutuomiosta annetun lain muuttamisesta.

HE 23/1972. Hallituksen esitys Eduskunnalle rikoslain täydentämisestä rangaistusteikosta poikkeamista koskevalla säännöksellä sekä varkautta, veropetosta ja eräitä muita rikoksia koskevien säännösten muuttamisesta.

HE 66/1988. Hallituksen esitys Eduskunnalle rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen käsittäväksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi.

Helsingin HO R 90/1580.

Helsingin HO R 15/482.

Hovioikeus pohti milloin kavallusrikos oli täytynyt ja syyteoikeuden vanhentumista matkanjärjestäjän jättäessä ulkomaanmatkan toteuttamatta. Artikkelit Edilex 1.7.2015. Saatavissa: <https://www-edilex-fi.xhalax-ng.kyamk.fi:8443/uutiset/44930> [viitattu 26.2.2016].

Hovioikeus: Orimattilan urheilutalon varoja kavallettiin. Etelä-Suomen Sanomat 4.6.2014. Saatavilla : <http://www.ess.fi/uutiset/kotimaa/2014/06/03/hovioikeus-orimattilan-urheilutalon-varoja-kavallettiin> [viitattu 29.6.2016].

Kananen, J. 2011. Kvantti. Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kauppias kävi läpi parikymmentä kilometriä kassarullaa kavalluksen selvittämiseksi. Etelä-Suomen Sanomat 5.11.2014. Saatavilla: <http://www.ess.fi/uutiset/kotimaa/2014/11/05/kauppias-kavi-lapi-parikymmenta-kilometria-kassarullaa-kavalluksen-selvittamiseksi> [viitattu 27.2.2016].

KKO 1997:154.

KKO 2002:17.

KKO 2005:10.

Käräjätuomari A. Haastattelu 8.8.2016. Lahti.

Käräjätuomari B. Haastattelu 9.8.2016. Lahti.

Käytti tililleen putkahtaneet rahat- tuomio törkeästä kavalluksesta. Turun Sanomat 31.1.2014. Saatavissa: <http://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/590039/Kaytti+tililleen+putkahtaneet+rahat++tuomio+torkeasta+kavalluksesta> [viitattu 25.2.2016].

Koivu, E., Ranta-Aho, M. & Vuoti, H. 2010. Väärinkäytösriskit hallintaan – Johdon ja tarkastuksen käytännön opas. Helsinki: Tietosanoma.

Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. 2015a. Katsauksia 4/2015. Rikollisuustilanne 2014. Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Helsinki: Helsingin yliopisto. Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/156334/Katsauksia_4_Rikollisuustilanne_2014_2015.pdf?sequence=2 [viitattu 27.2.2016].

Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti 2015b. Katsauksia 5/2015. Seuraamusjärjestelmä 2014. Kontrollijärjestelmä tilastojen ja tutkimusten valossa. Helsinki: Helsingin yliopisto. Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/156335/Katsauksia_5_Seuraamusj%C3%A4rjestelm%C3%A4_2014_2015.pdf?sequence=2 [viitattu 26.2.2016].

Laine, J. 2005. Esinekavallus. Pro gradu-tutkielma. Turun yliopiston Oikeustieteellinen tiedekunta. Saatavissa: <https://www-edilex-fi.xhalax-ng.ky-amk.fi:8443/opinnaytetyot/5497.pdf> [viitattu 25.2.2016].

Laki rangaistusmääräysmenettelystä 26.7.1993/692.

Lappi-Seppälä, T., Hakamies, K., Koskinen, P., Majanen, M., Melander, S., Nuotio, K., Nuutila, A-M., Ojala, T. & Rautio, I. 2009. Rikosoikeus. 3.uudistettu painos. Helsinki: WSOYpro.

Löytötavaran pitäminen tai myyminen voi olla rikos. Turun Sanomat 3.2.2016. Saatavissa: <http://www.ts.fi/uutiset/turun+seutu/845689/Loytotavaran+pitaminen+tai+myyminen+voi+olla+rikos> [viitattu 25.2.2016].

Melander, S. 2010. Rikosoikeus 2010-luvulla. Helsinki: Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.

Orimattilan ex-palvelubussin johtaja tuomittiin törkeästä kavalluksesta. Etelä-Suomen Sanomat 18.12.2015. Saatavilla: <http://www.ess.fi/uutiset/kotimaa/2015/12/18/orimattilan-ex-palvelubussin-johtaja-tuomittiin-torkeasta-kavalluksesta> [viitattu 27.2.2016].

Osuuspankin kavalluksesta ehdotonta vankeutta. Ylä-Satakunta 27.10.2014. Saatavilla: <http://www.ylasatakunta.fi/uutiset/22-parkano/751-osuuspankin-kavalluksesta-ehdotonta-vankeutta> [viitattu 27.2.2016].

Perustuslaki 11.6.1999/731.

Päijät-Hämeen KO R12/2072.

Päijät-Hämeen KO R 13/184.

Päijät-Hämeen KO R 13/1053.

Päijät-Hämeen KO R 13/1229.

Päijät-Hämeen KO R 13/1302.

Päijät-Hämeen KO R 13/1667.

Päijät-Hämeen KO R 13/2004.

Päijät-Hämeen KO R 14/460.

Päijät-Hämeen KO R 14/1038.

Päijät-Hämeen KO R 14/1181.

Päijät-Hämeen KO R14/1348.

Päijät-Hämeen KO R 14/1702.

Päijät-Hämeen KO R 14/2138.

Päijät-Hämeen KO R 14/2226.

Päijät-Hämeen KO R 15/115.

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Saarnilehto, A., Annola, V., Hemmo, M., Karhu, J., Kartio, L., Tammi-Salmi-
nen, E., Tolonen, J., Tuomisto, J. & Viljanen, M. 2012. Varallisuus oikeus.
2.uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Tepora, J. 2008. Johdatus esineoikeuden perusteisiin. Helsinki: Helsingin yli-
opiston oikeustieteellinen tiedekunta.

Tilastokeskus. 2015a. Suomen virallinen tilasto: Rikos- ja pakkokeinotilasto.
Verkkojulkaisu. Saatavilla: http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_oik_rpk/010_rpk_tau_107.px/table/tableViewLayout1/?rxid=83e733cd-5902-48e7-a391-3ba7069effa0 [viitattu 28.1.2016].

Tilastokeskus. 2015b. Suomen virallinen tilasto: Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset.
Verkkojulkaisu. Saatavilla: http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_oik_syyttr/010_syyttr_tau_109.fi.px/?rxid=47332255-48b7-4811-8493-b1ecedf00524 [viitattu 28.1.2016].

Tilastokeskus. 2015c. Suomen virallinen tilasto (SVT): Kuluttajahintaindeksi
Verkkojulkaisu. Rahanarvonkerroin 1860–2014 . Saatavilla:
http://www.stat.fi/til/khi/2014/khi_2014_2015-01-19_tau_001.html [viitattu
9.2.2016].

KUVALUETTELO

Kuva 1. Kavallusrikosten ratkaisumäärät tuomareittain 2013–2015 (n=19)

Kuva 2. Tuomittujen määrät kotipaikkakunnittain (n=47)

Kuva 3. Tuomittujen määrät syntymävuosikymmenittäin (n=47)

Kuva 4. Kavallussuhde yksityishenkilön ja yrityksen välillä (n=32)

Kuva 5. Kavallussuhde yksityishenkilöiden välillä (n=15)

Kuva 6. Kavallusten tekotavat (n=47)

Kuva 7. Kavallussuhde perusmuotoisissa kavalluksissa (n=28)

Kuva 8. Tuomittujen määrät syntymävuosikymmenittäin törkeissä kavalluksissa (n=12)

Kuva 9. Kavallussuhde törkeissä kavalluksissa (n=12)

Kuva 10. Kavallussuhde lievissä kavalluksissa (n=7)

Kuva 11. Esinekavalluksesta tuomittujen määrät syntymävuosikymmenittäin (n=36)

Kuva 12. Kavallussuhde esinekavalluksissa (n=36)

Kavallusrikosten määrät Suomessa ja Päijät-Hämeessä 2009–2014 (Tilastokeskus 2015a & 2015b).

Kavallus ja lievä kavallus	Poliisin tietoon tulleet	Tuomitut	Poliisin tietoon tulleet	Tuomitut
	Koko Suomi		Päijät-Häme	
2009	2 927	360	113	16
2010	2973	309	102	15
2011	2939	323	90	9
2012	2899	333	115	12
2013	3212	306	129	17
2014	2704	269	102	13
Keskiarvo	2 942,3	316,7	108,5	13,7

Poliisin tietoon tulleista edennyt tuomioistuimeen %

11 %

13 %

Törkeä kavallus	Poliisin tietoon tulleet	Tuomitut	Poliisin tietoon tulleet	Tuomitut
	Koko Suomi		Päijät-Häme	
2009	278	97	15	5
2010	325	130	13	7
2011	290	140	5	2
2012	373	129	18	5
2013	352	146	11	5
2014	373	130	13	3
Keskiarvo	331,8	128,7	12,5	4,5

Poliisin tietoon tulleista edennyt tuomioistuimeen %

39 %

36 %

Kavallusrikosseuraamukset Suomessa (tuomittuja/kpl) 2009–2014 (Tilastokeskus 2015b).

		Sak- koon tuomi- tut (kpl)	Ehdottomaan van- keusrangaistukseen tuomitut (kpl)	Ehdolliseen vankeus- rangaistukseen tuomitut (kpl)	Yhdyskun- tapalve- luun tuomi- tut (kpl)	Yh- teensä
<u>Kavallus</u>						
	2009	175	3	78	3	259
	2010	175	3	62	4	244
	2011	154	4	73	3	234
	2012	177	2	76	7	262
	2013	178	4	64	2	248
	2014	173	2	81	3	259
	Vuosien kes- kiarvo	172,0	3,0	72,3	3,7	251,0
	Prosentti- osuus tuomit- tujen mää- rystä	68,5 %	1,2 %	28,8 %	1,5 %	100 %
<u>Törkeä kavallus</u>						
	2009	0	9	84	4	97
	2010	0	8	119	3	130
	2011	7	8	124	0	139
	2012	1	12	113	3	129
	2013	2	8	133	3	146
	2014	0	9	117	2	128
	Vuosien kes- kiarvo	1,7	9,0	115,0	2,5	128,2
	Prosentti- osuus tuomit- tujen mää- rystä	1,3 %	7,0 %	89,7 %	2,0 %	100 %
<u>Lievä kavallus</u>						
	2009	89				89
	2010	61				61
	2011	87				87
	2012	66				66
	2013	54				54
	2014	71				71
	Vuosien kes- kiarvo	71,3				71,3
	Prosentti- osuus tuomit- tujen mää- rystä	100 %				100 %

Kavallusrikosseuraamusten sakko/vankeusmäärät Suomessa keskimäärin
2009–2014 (Tilastokeskus 2015b).

		Päiväsakko- jen luku- määrä (kpl)	Ehdottoman vankeusran- gaistuksen pi- tuus (kk)	Ehdollisen vankeusran- gaistuksen pi- tuus (kk)	Yhdyskunta- palvelun pi- tuus (kk)
<u>Kavallus</u>					
	2009	39,3	1,8	2,7	2,7
	2010	39,1	1,4	2,9	1,6
	2011	44,8	1,6	2,9	2,3
	2012	42,5	2,8	2,6	2,6
	2013	42,9	2	2,7	3
	2014	44,9	1,4	2,9	3,7
	Vuosien keskiarvo	42,3	1,8	2,8	2,7
<u>Törkeä kavallus</u>					
	2009	0	16,6	8,1	7
	2010	0	12,1	8,6	6,2
	2011	46,4	18,3	8,5	0
	2012	12	16,6	9,4	5,8
	2013	37,5	13	8,6	5,8
	2014	0	20,3	8,8	3,8
	Vuosien keskiarvo	16,0	16,2	8,7	4,8
<u>Lievä kavallus</u>					
	2009	16,1			
	2010	19,6			
	2011	17,8			
	2012	19,9			
	2013	18,1			
	2014	17,9			
	Vuosien keskiarvo	18,2			

Päijät-Hämeen käräjäoikeuden kavallusrikostuomiot 2013–2015

R 12/2072 R 12/2086 R 12/2229 R 12/2265

R 13/64 R 13/184 R 13/523 R 13/531 R 13/1053 R 13/1186

R 13/1229 R 13/1302 R 13/1378 R 13/1387 R 13/1391 R 13/1576

R 13/1611 R 13/1667 R 13/1711 R 13/1843 R 13/1910 R 13/1947

R 13/1959 R 13/2004 R 13/2057 R 13/2174 R 13/2263 R 13/2486

R 13/2487 R 13/2520

R 14/460 R 14/806 R 14/827 R 14/1011 R 14/1038 R 14/1157

R 14/1181 R 14/1286 R 14/1348 R 14/1702 R 14/2138 R 14/2226

R 15/115 R 15/145 R 15/160 R 15/333 R 15/352 R 15/502

R 15/1033 R 15/1573